

Эхэ найхан нютагаа эд хамта мандуулаа!

БУРЯАД ҮНЭН

1921 оной
декабриин 21-нээ
гарана

Бүгэдэ
арадай
газетэ

1996
НОЯБРИН
29
Үбэлэй эхин шарагшан
гахай
нарын 19
ПЯТНИЦА
гарагай 6
№229 (19569)
Газетын сэн
хэлсээтэ.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН АРАДАЙ ХУРАЛАЙ АРБАН ХОЁРДОХИ СЕССИ ТУХАЙ

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбан хоёрдох сесси үсэгдээр, ноябриин 28-да эхэлжэ үргэлжэлүүлээ. Сессие Арадай Хуралай Түрүүлэгшэ М.И.Семёнов хүтэлбэрилбэ. Сессийн хүдэлмэридэ Буряад Республикын Президент—Правительствын Түрүүлэгшэ П.А.Попов, республикын министерствэнуудын албан зургаануудай түлөөлэгшэд, депутатнуудай өөһэдэн хүтэлбэрийн Зүтэглэлшонор, олондо мэдээсэл тараадаг мэдээлүүдэй хүдэлмэрилэгшэд хабаадана. Сессийнүдэй хүдэлмэридэ Буряад Республикын Хуралай депутатуудай ямараар хабаададаг Арадай Хуралай мандатна комиссийн түлөөлэгшэ В.Ф.Калашников мэдээсэл хэбэ. Сессий мэдээсэлэй үндэһөөр депутатуудай ямараар хабаададаг тухай мэдээлүүдэ Буряад Республикын газетэнүүдтэ толилхо гэхэн хэбэри сесси абаба.

Зорилго урдаа табихабди, - гэжэ элидхэлшэ хэлэбэ. Гэхэ зуура Россин Федерациин бусад субъектүүдэй хуули гаргалгын зургаанууд ямар шэнэ хуулинуудые баталан абадаг тухай олон жэшээнүүдые тэрэ элидхэл соогоо дурдаа. Тус элидхэлые зүбшэн хэлсэлгэдэ Арадай Хуралай депутатууд В.И.Марков, В.Ц.Будаев, республикын Президентын аппаратай түлөөлэгшэ Г.К.Языков болон бусад хабаадаба.

Тэрэнэй хүлээр пенсийн мүнгэ саг болзортонь түлэхэ талаар абадаг хэмжээнүүд тухай Буряад Республика доторхи Россин Федерациин Пенсионно жасын отделение эрхилэгшэ П.А.Улаханов дэлгэрэнгы мэдээсэл хэбэ. "Пенсионно жасада үри зээлитэй предпрятинууд болон эмхи зургаанууд мүнөө тусхай графигай ёһоор мүнгэеэ түлэдэг болоо, тиймэнээ пенсий түлэлгэ саашадаа найжарха ёһотой", - гэжэ тэрэ депутатуудые найдуулба. Тэрэншэлэн Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгдэхэ орлогшо В.К.Агалов бидэждэй халбарийн хүдэлмэрилэгшэдтэ салин хүлһыень түлэхэ талаар республикын Правительствын абадаг хэмжээнүүд тухай хөөржэ үгоо.

Арадай Хуралай арбан хоёрдох сесси хараалагданаг бүхы асуудалнуудаа хаража үзөөд, хүдэлмэриёе дүүргэбэ.

ЭНЭ ДУГААРТАМНАЙ:

Дээдэ-Саянтын санаторно-интернат

Һургуулийн 25 жэлэй ойдо

ЭНЭРХЫ СЭДЬХЭЛХЭЭ

ЭМШЭЛДЭГ, ҺУРГАДАГ ЛЭ

РСФСР-эй, Буряадай ССР-эй соёлой габьяата
хүдэлмэрилэгшэ, Буряадай арадай поэт, Буряадай
Гүрэнэй шангай лауреат Ц-Д.Д.Дондоковагай
зохёохы зам тухай

ТЕЛЕВИДЕНИИН БҮХЫ ПРОГРАММАНУУД

Спорт

"БУРЯАД ҮНЭН"—97

ШЭХЭНЭЙМНАЙ ШЭМЭГ, УХААНАЙМНАЙ ХУЖАР БОЛОНОН ЛЭ

Буряадаар уншажа шудаха бүхы зондо хандана!
Сэдьхэлэй шэмэг, сээжын баяр болоһон "Буряад үнэн"
һониноо захижа уншыт. Үдэр бүриимнай
ажабайдалдашые, үхи хүүгэдээ хүмүүжүүлгэдэшые хэды
ехэ үнэтэй сэнтэй, туһатай зүбшөөл заабаринууд "Буряад
үнэнэй" хуудаһанууд дээрэ бэшэгдэнэ гэшшэб. Эрдэмэй
түүхэ бэшэгэйшые, соёл гэгээрэлэйшые, шажан
мүргэлэйшые талаар сэгнэшгүй шухаг зүйлнүүд үдэрһөө
үдэртэ толилогдодог. Иимэ уран үгэтэй, сэсэн бодолтой,
үе сагтаа таараһан, үндэһэн хэлэн дээрээ гарадаг
һониноо захидаггүй зон ямар нэгэн ёһо заншал гү, али
үрээл заабари һурагшалжа, эрешэлжэ ябадаг. Өөрөө
абаад, үдэр бүри уншыт гэжэ хэлэхэ дуран хүрэдэг.
"Буряад үнэн" сонимнай үдэр бүрийн ажабайдалаймнай
тулгуури, шэхэнэй шэмэг, ухаанай хужар болоһон гол
газетэмнай гэшшэ гэжэ би хэлэхэ байна.

Б. ЦЫРЕНДОРЖИЕВА.

КОРИН ТАБАН МЯНГАНАЙ ДУНДА

Сибирийн технологический университетэй профессор Мантатов "Хэн гэшшэ хэн гэшшэ" бүхэдэлхэйн энциклопедическэ справочнигай автор Пауль Кеннингһөө элэглэлтэ Ньё-Джерси, Нью-Йорк америшалгын бэйлэг найхан Энэнь юунһээ удхатайб нэрлэгдэһэн энциклопедийн XIV хэблэл соо Мантатовай намтар гардаа. Доктор П.Кеннингһын соо иигэжэ хэлэгдэнэ: "Энэ Вячеслав Владимирович Амаршалнаб Таниие" оюун ехэ туйлаатай сэнтэйе анхаралдаа "Хэн гэшшэ хэн бэ" гэжэ эхэ редакция "Дэлхэй дээрэ гэшшэ хэн бэ" гэжэ энциклопедийн XIV хэблэлдэ гархадан Таниие шэлэбэ.

Юртэмсын мүнөөдэрэй бүхы түрүү хүнүүдэй намтарай мэдээсэлээр энэ хэблэл хангадаг юм. Олзын хэрэг эрхилэлгэ, финанса, хүтэлбэри, һуралсал, эрдэм, технологи, искуство, шажан мүргэл гэжэ мэтын шухалын шухала халбаринуудта ажалладаг 25 мянган мэдээжэ суута хүнүүдэй дунда хүндэ ехэтэ энциклопедийдэ Танай намтарай оролсоһондо бидэ ехэ баяртайбди.

Ушөө дахин амаршалаад, бултанһаамнай эгээл эрхим амжалта хүсэе.

"Үнэн зүрхэнһөө
Пауль КЕННИНГ,
хэблэлэй директор".

Олсолбол, В.В.Мантатов
хадаа Нэгдэмэл Нацпунуудай
Организациин (Москва-Нью-

Йорк) эблэлтэ гэшүүн болохо Информатикын Уласхоорондгын академиин академик-секретарь, Гуманитарна эрдэмүүдэй академиин (Санкт-Петербург), мүн Россин экологическа академиин бодото гэшүүн, Россин Федерациин эрдэмэй габьяата ажал ябуулагша гэжэ дээрэ нэрлэгдэһэн хэблэл соо хэлээтэй. Мүнөө үедэ академик В.В.Мантатов Байгалай Жасын президент, эколого-гуманитарна шинжэлгын ба ВСГТУ-гай гуманитарна һуралсалай түбэй хүтэлбэрилэгшэ юм.

Д. ОЧИРОВ,
философийн эрдэмэй
кандидат, Россин
Федерациин Уран
зохёолшодой холбооной
гэшүүн.

ТОБШО МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

РОССИН
ПРОКУРАТУРЫН 275
ЖЭЛЭЙ ОЙ

доторнай үнгэргэгдэхөөр
хараалагдана.

В. ШАГДУРОВ.

МЭХЭ ГОХО МИИН ҮНГЭРДЭГГҮЙ

Улаан-Үдэдэ ажаһуудаг Ветонкина М. гэхэн үлүү ехэ "эдэбхи үүсхэлтэй" эхэнэр, олзын хэрэг онсо өөрын маягаар эрхилэхэ гэжэ шийдэһэн байгаа. "Карисол-АТД" гэжэ хизаарлагдалама харюусалгатай хамтаралай директор боломсоороо, тэрэ хотын ногоон базаар дээрэ горитойхон ажал ябуулжа захалба...

Худалдаанай олохон һуури энэ фирме базаар дээрэ эзэлжэ абаад, тэдэнээ наймаашадта үгэдэг байнаа. Тийнхэд улам

саашаа хэтэрхэдээ, элдэб саарһа, документүүдээр (фирмын тамгатай ааб даа) тэдэнээ хангажа эхилээ. Ямар нэгэн эд бараанда саарһанай хэрэгтэй болобол, ямаршые хүн энэ фирмэнхээ 50-100 мянган түхэригөөр дуратай документ абаад, өөһэдөө тэндэнэ бэшэдэг байгаа. Удахань гэхэдэ, эд бараанайнгаа хэмжээ аяар доогуур харуулна ха юм. Тийгэжэ шалгалтын дүнгөөр— эдөө хоол худалдаашад олзынгоо хэмжээ 3 дахин, сээг, тамхи наймаалаһаад 4-5 дахин багаар харуулдаг байшоо. Гэхэтэй хамта, наймаашад тус фирмын тамгатай саарһаар хангагдаг байбаншые, тэндэһээ эд бараа абадаггүй, харин дугын хариин гүрэнүүдэй эрхэтэдһээ (тодорхойбол, Азербайджанай) юмэ абажа худалдаа, үдэшлэн тоосоогоо хэхэдээ, 10 процентшыень оортөө орхидог гуримтай нэн. Энэнь тэдээндэ

тааруу, аятай зохид байһыень ойгохоор лэ хаш. Саарһануудые худалдажа (гансашы энэ бэйлэ юм ааб даа), мүнгэ оложо байһан фирмэдэ аятай, олзынгоо хэмжээе үлүү доогуур харуулха аргатай наймаашадта зохид, республикын бюджеттэ налог түлэнгүй, "амиды" мүнгэ абаад ошожо байһан азербайджан эрхэтэдтэ бүришые хаа баришатай байгаа ха юм.

Тээд хэды соо мэхэ гохоор байхабишдаа. Энэ фирмынажал хэрэгүүдээр налог татабариин албанай хүдэлмэрилэгшэдэй һонирхоһодо, эдэ бүгэдэ ябадалнууд элирүүлэгдээ. Саашадаа тэдэнэй хуби заяагаар хуули сахиха эмхинүүд һонирхохо болонхой.

Фирмын директор Ветонкина шалгалтада хаалта хэхэ гэжэ элдэб "ааша хэрүүл" гаргаа, тэдэниие занана, хараагаа, байһан эд бараагаа шюуха

һэдэлгэ гаргаа. Гэбшые, Свердловэй үйлсын 25-дахи гэрэй гурбадахи байрада ёһотой склад хээд, тэндээ обоо хүбөө тамхи хадагалаад байһаниинь элирүүлэгдээ.

Мүнөө хотын ногоон базаар дээрэ үнгэргэгдэжэ байдаг "ажалай үдэрэй фотогафи" гэжэ нэрлэгдэһэн хэмжээ ябуулга эндэхи наймаашадай дура ехээр гутаадаг байна. Базаарай байдал видеокассетэ дээрэ буулгагдаад, шинжэлэгдэжэ байхадаа, һонирхолтой баримтануудые харуулна ха юм. "Хайшан гэжэ налогһоо хулжахамни ааб",—гэжэ үдэр һүнигүй бодожо байдаг заримашуудта энэнь ёһотой хаалта болоно. Тээд налогтүлэхэ гэшшэмнай гүрэнэй хэрэг ха юм даа, энэһээ хэншые хулжаха ёһогүй. Иимэ ябадал хуули буса гэжэ ойлгохол хэрэгтэй.

Л. ДОРЖИЕВ.

Буряад Республикын Арадай Хуралай арбан хоёрдохи сесси

ХАРЮУСАЛГАТА ТУШААЛ ТУХАЙ ХАЛУУН АРСАЛДААНУУД

Сессийн эхилдээр гурбадахи үдэрэй үглөөнэй заседани дээрэ Арадай Хуралай Социальна политикын талаар комитедэй түрүүлэгшэ Н.П.Линейцев "Эрдэм ба эрдэмэй-техническэ политика тухай" Буряад Республикын Хуули тухай асуудалаар элидхэл хэбэ. Тус Хуулие статья статьягаар депутатууд зүбшэн хэлсэжэ эхилээд, республикын эрдэмэй хүгжэлтэдэ хэды шэнээн мүнгэ жэл бүри гаргашалхаар хараалхаб гэнэн асуудалда хүрэмсөөрөө, одоол арсаалдаан болошобо. Эрдэмэй ба эрдэмэй-техническэ политика республика соогоо найнаар ябуулхын тула, тэрээнхээ экономика олозо оршо оруулхын тула нилээд ехэ мүнгэнэй бюджетдээ номологдохо байһанинь эли бээ. Гэбэшье республикын жэлэй олозо оршын 2 процентые эрдэм хүгжөөлгэдэ номологыг буруушаала депутатудынь олодо.

Энээхэн тооо Хуулиар баталхагүй наа, бүхы Хуули баталан абанаанай хэрэггүй даа,— гэжэ БГУ-гай ректор, Арадай Хуралай депутат С.В.Калмыков мэдүүлэе. Республикын бюджетэй мүнгэнэй хаа хаанагүй дутагдажа байха үедэ иимэ хөөрөлдөөн гараа бээ. Эрдэмтэдэй ехэ ажал ябуулгада дугагүй хүн хаана байха нэм. Нилээд олон хүнүүд, тэрэ тоодо республикын министрствэнүүд болон албан зургаануудай хүтэлбэри үгшээдэй хабалаалгаатайгаар үнгэрһэн зүбшэн хэлсэлгын удаа тус Хуули баталан абтаба.

"Буряад Республикын Гадаадын экономика ажал ябуулга тухай" Буряад Республикын Хуулин проект тухай асуудалаар республикын Гадаадын экономика холбоонтой ба власхоорондын харилсаанай министрэй уялгануудые дүүргэгшэ В.В.Морозов элидхэл хэбэ. Иимэрхүү Хуули республикамнай түрүүшлэхиеэ абажа байна ха юм. Тиймэнээ Россин Федерациин Гадаадын экономика холбоондой, Гадаадын хэрэгүүдэй министрствэнүүдэй зүгһөө дэмжэлэе абаха ёһотой байһан юм ха. Эдэ болон бусад шалтаганһаа уламжалан, тус Хуулие Арадай Хуралай удаадахи сесси дээрэ эсэслэн баталха гэнэн шийдхэбэри абтаба.

"Буряад Республикын хүн зоние туберкулезһоо хамгаалха тухай" Буряад Республикын Хуули зүбшэн хэлсэгдэһэн байна.

—Туберкулез үбшэн республика доторнай үргэнөөр дэлгэрээд байна, энэ талаар шанга хэмжээнүүдые абаагүй наамнай, ехэ гарза хохидол асаржа болохо,— гэжэ республикын элүүрье хамгаалгын министр Б.Г.Бальжиров мэдээсээ. Тус Хуулин проектые статья статьягаарнь зүбшэн хэлсэһэнэй удаа баталан абтаа. Тус Хуули бодото дээрэн бээлүүлгэдэ баһал мүнгэн хэрэгтэй болохо гээд булганда мэдээжэ байгаа. Тийгээбэ яабашье иимэ Хуули шухала хэрэгтэй гэжэ булта мэдэнэ.

Удаань "Юридическэ нюурнуудһаа эрдэм нуралсалай эмхи зургаанай хэрэгжээдэ мүнгэ суглуулха тухай" асуудал зүбшэн хэлсэгдээ. Тус асуудалаар Арадай Хуралай Түрүүлэгшын орлогшо А.Д.Карнышев элидхэл хэбээ, тус Хуулин проект үшөө 1993

ондо зүбшэн хэлсэгдэхээр хараалагдаад, баталагдангүй орхигдоһон байгаа юм гээд мэдээсээ.

—"Промышленна предприятияуд, эмхи зургаануудһаа абтадаг мүнгэн эндэ суглардаг, гэбэшье тэрэ мүнгыг мүнөө республикын Эрдэм нуралсалай министрствэдэ дамжуулан үгэхэ саг ерээ,— гэжэ элидхэлхэ хэлэбэ. Гэбэшье Улаан-Удын ЛВРЗ-гэй начальник, Арадай Хуралай депутат А.С.Коренев энэниие эрид буруушаагаа, Удаан саг соо тэрэнэй буруушаалгыг зүбшэн хэлсэһэнэй удаа, депутатууд олоной дуугаар тус Хуули даб дээрэ баталан абаха гэнэн шийдхэбэри абтаа.

Эдэ болон бусад асуудалуудые шуунатайханаар зүбшэн хэлсэхэ үеэр Улаан-Удын городской Советэй түрүүлэгшэ Б.Ц.Дымбрылов эндэртэ гаража, Шаповаловые тушаалһаань зайсуулаха тухай асуудалаар үгэ хэлэжэ, шууян дээрэ үшөө шуунатай хөөрөлдөөн эхилшоо бэлэй.

Ноябрийн 27-ной үдэр, үдын һүүлээр хотын захиргаанай гулваа В.А.Шаповаловые тушаалһаань буулгаха тухай Буряад Республикын Арадай Хуралай сессидэ Улаан-Удын городской Советэй депутатудай хандалга тухай асуудал дам зүбшэгдэбэ. Республикын промышленностиин 70 процент нилсэлэ хотодо оршонхой, ажахын талаар байгууламжаны орёо. Тиймэнээ хотын өһөдэдын хүтэлбэрийн гулваае түлөөлэгшэ зургаанай зууршалгаар томилохо гү, али һуналга үнгэргэхэ гү гэнэн шийдхэбэри абаха тухай асуудал тушаа гөрсөвөдэй депутатуудай ханаагаа зобонһиний гайхалгүй.

Энэ асуудалаар ханамжанууд олон янзын байжа, арсаалдаата зүбшэн хэлсэлгэ сессийн ажалан үдэрэй дүүрэтэ үргэжэжээ. "Нютагай өһөдэдын хүтэлбэрийн юрэнхы гуримууд тухай" Буряад Республикын Хуулигай зохилдуулан, гөрсөвөдэй депутатууд В.А.Шаповалов тушаа зүб шийдхэбэри абаа гэнэн гол тобиолол хэгдэбэ. Гэбэшье федеральна Хуулин зарим статьянуудые хараада абан, городской засаг бэхижүүлэ зоригонойгоор республикын дурсагдагша Хуулида хубилалтануудые оруулаха хэрэгтэй гэнэн ханамжа элэрхэйлэгдэһэн байна.

Зүришээдөөтэ энэ асуудал тушаа зарим депутатуудай ханамжа дуралдаа.

Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ В.Б.Саганов:

—Республикын Хуули соо хэдынь хубилалтануудые оруулаа наамнай, Россин хуулинууд тэрэ заңдаа үлэхэ ха юм. Тиймэнээ федеральна хуулинуудые сахиха гэбэл, Шаповалов тушаа сүүдэй шийдхэбэри хүлээхэ зэргэтэйбди. Россин Конституционно сүүдтэ хандаха хэрэгтэй. Тэндэнээ харюугай абтаа наа, гулваа тухай асуудал шийдхэхэдэ үндэлтэй. Харин һуналга эмхидхэхэ болоо наамнай, хэды ехэ мүнгэнэй гаргаша хэрэгтэй гэшээбэ?

Арадай Хуралай комитедэй түрүүлэгшэ В.И.Марков:

—Бүрин эрхэтэ гүрэндэ хуулинууд сахигдаха ёһотой. Сүүдэй шийдхэбэригүгээр гүрэнэй зөөри үбэршэлгэнэ гэжэ хүниие гэмнэхын аргагүй. Юрэнхыдөө конституционно байгууламжада зүрюу шийдхэбэри абтахань. Засагай дээдхи зургаануудай

хүтэлбэриэлгшэдэй хоорондоо хэлээс ойлгосохогүй ушар гээд би энэ зүришээдөө нэрлэхэ байнаб. Шаповаловта адляар хазгайруулгануудые хэхэ ушар хаа-яагүй дайралдааг.

Владимир Ивановичай һүүлэйн үгүүлэл шагнаад гайхахаар. Иимэ хазгайруулганууд район, город бүхэндэ ушардаг гээд лэ нүдөө аняа, шэхээ бүлгөөд, ямаршье хэмжээ абангүй һууха болоно гүбди?

Депутат А.С.Коренев шэнэ гулваае томилхо гэшээ буруу гээбэ. Юуб гэбэл, Шаповаловай тушаалдаа дахинаа бусаагдаа наань, томилогдоошо хүн ажалгүй үлэхэ болоно. Тиймэнээ би һуналга үнгэргэлгын түлөөб гэбэ.

В.А.Шаповалов үгэ хэлэхэдээ, мүнгэн хангай хазгайруулга үгы байгаа, мүрдэлгын изоляторта урьһаламжа үгөө нэмди, городые үбэлдэ бэлдэхын тула нилээн оролдооб гэбэ. Россин Федерациин хэмжээндэ, дээгүүр тушаал намда дуралдаада байна. Гэбэшье энэ ажалдаа һөөргөө бусахын түлөө гэмсэхэб. Үлдүүлээд гараа гүүлэхэ дурамгүй. Сүүдэй шийдхэбэри үнэн зүбые хуу харуулаха гэбэ.

Буряад Республикын Президент-Правительствын Түрүүлэгшэ Л.В.Потапов энэ асуудалаар Конституционно сүүдтэ хандаа нэм гэбэ. Үнэн бодотоор хэлээ наа, В.А.Шаповалов сүүдтэ мэдүүлэгшүүдээр дашуурхын орондо оорынгоо уялгануудые дүүргэжэ бираагүйб гэнэн мэдүүлэг бариад гаража онохо байгаа ха юм. Федеральна Хуулине сахин, "Нютагай өһөдэдын хүтэлбэрийн юрэнхы гуримууд тухай" Хуулида хубилалтанууд оруулагдаха зэргэтэй. Энэ удаа һуналтануудай болоо наа гү, али ондоо аргаар шийдхэгдээ наань, хотын захиргаанай гулваагаар нэрэ хүндэтэй хүниие шэлэхэ, алдуу гаргаха ёһогүйбди гэбэ.

Депутатууд А.Д.Сундаров, В.К.Агалов арсаалдаата хөөрөлдөөнүүдые гуримуулажа, сессийн яоагы тодорхойын тула зүйтэй дуралхануудые оруулаа. Гөрсөвөдэй депутатуудай хандалга тушаа сессий ямар харюу үгэхэ ёһотойб гэнэн асуудалай гарахада, "Нютагай өһөдэдын хүтэлбэрийн юрэнхы гуримууд тухай" Хуулида хубилалтануудые оруулахагүй гэнэн шийдхэбэри дуугаа үгэлгын дүнгөөр абтаа.

Сессийн хүдэлмэрийн удаадахи үдэр хотын захиргаанай гулваагай тушаалда һуналга эмхидхэхэ тухай асуудал зүбшэгдэхэ.

Тэрэшэлэн "Буряад Республикада муниципальна албан тухай" Хуулида хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые оруулаха тухай" асуудал харагдажа үзэгдөөд, дийлэнхи олоной дуугаар хубилалтануудые оруулахагүй гэнэн шийдхэбэри абтаба. "Буряад Республикын Арадай Хуралай Регламентда хубилалтануудые ба нэмэлтэнүүдые оруулаха тухай" удаадахи асуудалаар тогтоол баталан абтаа. "Буряад Республикын 1997 оной бюджет баталан абаха асуудалаар Зүбшэрэлгын комисиин бүридел тогдохон баталагдаба.

Сессийн хүдэлмэриг үргэлжэлүүлхээр.

**С. ОЧИРОВ,
Г. ДАШЕЕВА,
газетын тусхай
корреспондентнүүд.**

Буряад Республикын Президентын

Зарлиг

БУРЯАД РЕСПУБЛИКА ДОТОР ГҮРЭНЭЙ БЭШЭ ПЕНСИОННО ХАНГАЛГА ТУХАЙ

Россин Федерациин Президентын "Гүрэнэй бэшэ пенсион жасанууд тухай" 1992 оной сентябрийн 16-най № 1077 Зарлиг дүүргэлтэ болгон, Буряад Республикада эрхэтэдэй һайн дуран нэмэлтэ пенсионно хангалгын талаар гүрэнэй бэшэ гурбэ пенсионно жаса байгуулагдаад, ажал ябуулгата бээлүүлнэ.

1995 оной декабрь һарада Буряад Республикын Гүрэнэй бэшэ пенсионно жасануудай эблэл байгуулагдаа.

Россин Федерациин Правительствын "Россин Федераци дотро пенсионно хангалгын байгуулалтын реформын хараа бодоо бээлүүлэхэ хэмжээнүүд тухай" 1995 оной августын 7-ной № 7 тогтоолтой зохилдуулан, гүрэнэй бэшэ пенсионно хангалгын талаар ажал ябуулгыг Буряад Республикын гүрэнэй засагай зургаанууд зүгһөө хуулин талаар гуримуулахын, хинахын болон дурсагдаха ажал ябуулгыг хүгжээ байгаа дэлгүүрэй харилсаануудта дадхаахы тула **ингэжэ тогтооноб:**

1. Буряад Республикын Правительствын болон Буряад Республикын Арадай Хуралай 1996 оной октябрийн 25-най № 7 дугаар хамтын захиралгаар байгуулагдаһан хүдэлмэрийн бүлэг "Буряад Республика дотор нэмэлтэ пенсионно хангалгын байгуулалгыг хүгжөөхэ тухай" хуулин проектые һарын болзор нэмэжэ зохёоһоод, Буряад Республикын Правительствын үзэмжэ дуралдаха.

2. Буряад Республикын Хүн зоние социальна талаар хамгаалгыг министрствэдэ (Ефимов С.Г.) үнэтэ саархануудай болон фондос дэлгүүрэй талаар Буряадай республиканска комисиита (Кушнер А.А.) болон Буряад Республикын гүрэнэй бэшэ пенсион жасануудай эблэлтэй (Егоров Е.М.) хамта эрхэ түлөөлэгшэнүүдэй зарим хубие Буряад Республикын гүйсэдхэлгын засага дамжуулан тухай Буряад Республикын Правительствын болон Россин Федерациин Ажалай болон социальна хүгжэлгын министрствын дэргэдэхи Гүрэнэй бэшэ пенсионно жасануудай инспекциин хоорондо баталагдаха хэлсэһэнэй проектые бэлдэжэ, 1996 оной декабрийн 15 хүрэтэр Буряад Республикын Президентэд дамжуулаха.

3. Буряад Республикын районууд, хотонуудай нютагай өһөдэдын хүтэлбэрийн гулваанарта болон хүдэлмэрээр хангаһаа тогтоогдоһон гуримуу лицензинүүдые абаад, Буряад Республикын территориальна бүридхэдэ абтаһан гүрэнэй бэшэ пенсион жасануудай ажал ябуулгыг зохёон табиха ба хүгжөөхэ талаар а бүхы туһаламжа үзүүлхы дуралдаха.

4. Буряад Республикын Хүн зоние социальна талаар хамгаалгыг министрствыг Буряад Республикын территори дээрэ гүрэнэй бэшэ пенсионно хангалгыг гүрэнэй зүгһөө гуримуулаха ба хангалгыг гүйсэдхэхэ ябадал хангахын түлөө харюусалгатай гэм тодорхойлохо.

5. Тус Зарлигы гүйсэдхэлгын хойноһоо хиналгыг Буряад Республикын Правительствын Түрүүлэгшын нэгдэхин орлогшо В.К.Агаловта даалгаха.

6. Тус Зарлиг гар табиһан саһаа хүсэндөө орохо.

**Буряад Республикын Президент
Л.В.ПОТАПОВ**

Улаан-Үгэ хото,
Правительствын байшан,
1996 оной ноябрийн 26
№ 409

Элүүр энхын булан

ЭРДЭМЭЙ ТУЙЛАЛТАНУУДЫЕ ХЭРЭГЛЭН...

Мүнөө үедэ жэлһээ жэлдэ эрдэмэй туйлалтанууд олошоржол ажалдамнай нэбтэрүүлэгдэжэл байдаг гэһинэ ааб даа. Хэрбэ урдань халдабарита үбшэниие элирүүлхын тула лабораторийн хүдэлмэрилэгшэд горитойхон ажал хэдэн үдэрэй туршада хэдэ байбал, мүнөө үедэ энэниие 6-8 часай туршада хэжэрхихэ ард болохо ологдоо юм. Ушар юуб гэхэдэ, эрдэмтэдэй дунда "полимеразная цепная реакция" (ПЦР) гэжэ нэрлэгдэһэн шэнжэлгэ 1983 ондо амжалтагайгаар түгэсхэгдөө бэлэй. США гай эрдэмтэ Керри Уиллис эрдэмэй энэ туйлалтын түлөө Нобелевско шангай лауреат болоо юм. Геннэ инженерийн биотехнологийн шэнэ туйлалтануудые хэрэглэн, нэгэ багахан участоһаа абтаһан генетическэ мэдээсэлүүдые хэдэ дахин ехэ болгожо, шэнжэлэгдэжэ байһан биологическэ материалнуудай ДНК молекулуудые тусхай праймер гэнэ бодос хэрэглэжэ, алин өөрын бэ, алин харийн бэ гээд тэрэ зуураһы элирүүлжэрхидэг. Хариинхиеннь "хоргодоһон газарһаань гаргажа абахын тула хэгдэжэ хүдэлмэриел ПЦР гэжэ нэрлэнэ бшуу. Энэ артын үлэмжэ юумэниинь гэхэдэ богонихон саг соо үбшэниинь тон зүбөөр элирүүлэгдэнэ гэшээ.

Иимэ арга хэрэглэн, халдабарита үбшэниие элирүүлхэ лаборатори бии болгохо талаар врачнууд Аюр Бимбаев, Жамс Намсарав гэншэд ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Тийн иимэ лаборатори Улаан-Үдэ хотын хүүгэдэй 2-дохи болынцын дэргэдэ түхөөртэдэ юм. Иимэ хаягаар хандахада болоно: Могодоевой үйлсын 1-дхи гэр, телефон 2-91 08. Эндэ тусхай мэргэжэлтэд танин хүлээжэ абаха байха.

Хотын шарха, сальмонеллез, хоолойн хаалга (дифтери), хламидиоз, хүйтэн үбшэн (гонорейя), микоплазмоз, герпес, В.С гепатит, туберкулез болон бусад халдабарита үбшэнүүды бегони болзорго элирүүлжэ шадагдаха гэһинэ.

С. РИНЧИНО

ПРЕЗИДЕНТТЭЙ УУЛЗАЛГА

Улаан-Үдэ хотын промышленна томо предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэд Буряад Республикын Президент Л.В.Потаповтай уулзаба.

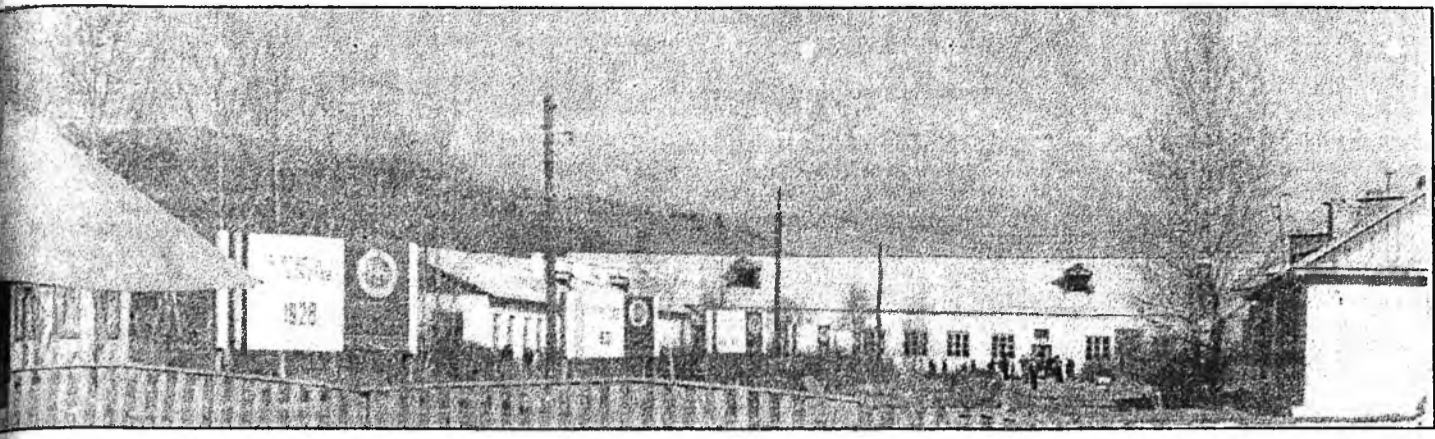
Республикын промышленностие аршалан абарха зорилгоо предприятинуудай хүтэлбэрилэгшэдэй урда табигдана, гэхэ зура олозо оршогүй предприятинуудай ажал ябуулгыг зогсоохо, тийхэдэ харийн гүрэнүүдэй мүнгэ номологыг ашаглаха хэрэгтэй гэжэ Президент тус уулзалга дээрэ тэмдэглэбэ: Энэ хэрэгтэ 790 миллион американ доллар мүнгэн хэрэгтэй гэжэ тухайлагдана.

"Электромашина", шэлэй завод,

"Домостроитель Азии", "Бурятмясопром", "Тонкосуконная мануфактура", "Амта", "Теплоприбор" нэгдэл болон бусад акционернэ бүлгэмүүдэй хүтэлбэрилэгшэд тус асуудалаар өөрынгоо ханамжануудые хэлэһэн байна. Жэшээлхэдэ, правительствын программа бээлүүлэгдэ республикын промышленнигууд болон олзын хэрэг эрхилэгшэдэй холбоо хабладуулаха, налог түлээгэдэ зарим хүнгэлэлтэнүүдые олгохо тухай уулзалгын үедэ хэлэгдэ.

Буряад Республикын Президентын ба Правительствын хэлбэлэй албан.

Дээдэ-Саянтын санаторно интернат хургуулийн 25 жэлэй ойдо

классай хурагша:
—Олон багшанар бидэнэртэ заадаг. Тийгэбэшье, Т.П. Батомункуева миний эгээл дуратай багша мүн. Хүхюун дорюун зантай, тоо бодолгын багшадаа би дуратайб.
Арсений Ангахаев, Элбэг Дашиев, Анжела Сидорова, 6-дахи классай хурагшад:
Хүмүүжүүлэгшэ Елизавета Панфиловна Хингеева бидэндэ угаа эхээр ханаагаа зободог. Унтажа байхаданай ерээд, шала дээрэ унахан одеялаарнай хушадаг. Гэрэй даабари дүүргэхэдэмнай, ходо туһалдаг, ойлгууддаг.
Саян Цыренов, 5-дахи

НЭРХЫ СЭДЬХЭЛНЭЭ ЭМШЭЛДЭГ, ҺУРГАДАГ ЛЭ

Миншэдэ жэлүүгдэй
Мин жэгтэй уряахан
Мал дүүрэн
Сэдьхэлдэм
Хон, хон—хон
Жэгирнэл...
Г. Базаржапова.

АРАНДАА ХҮНДЭТЭЙ ШАНАРНАЙ

ТАРБАГАТАЙН дардам аргынаа зүүлжээ урыһан хорьод дайда манай санаторно интернат хургуули эрдэмтэй болон эдүүрхыг захиргаануудай тоор 25 жэлэй саана манай хүүлшын нарада түүхэтэй.
Миншэдэ жэлүүгдэй манай эгээл түрүүшын Г.И. Бадашкеев мүн. Хуралсалай минис-зууршалгаар Г. П. Бадашкеев, Т. П. Убугунова, А. А. Макарова, А. А. Трифонова, А. А. Таргаурова, Н. И. Тугурова, В. А. Атеннов эрхээр ажалда ороһон хургуули ошохо тума болгодоо. Унгарин хургуули номоо үзэхэ, сүлөө сагаа үнэрлэхэ бэеэ угааха бани, баригдаа. Эды жэлүүд хургуулийн олохон эдэ дэлижуулаад, манай үргэн замда тээшэ.
Манай энэ гуламта онсо гэжэмдээжэ. Хүүгэдыг ургадаг бэшэ, харин гуримнар эмшэлдэг гэжэ юм. Тус хургуули манай дунда Буряадай табьяата артист, совиетой нэрэмжэтэ манай лауреат, Уфа болон конкурсын шагдар Зондеевые, констанда дайнда манай, Улаан Одон шагнагдан эмшэн Бадашкеева, Рязан хотодо манай училищын дүүргэһэн Намбаровые, үргэн орон татан хүдэлжэ байһан манай олон шабинарые манай хүндэ байдалтай гэр үншэн үлээр үхибүүд ороо гэшшэ. Бүхы манай сооһоо иимшүү ажалуудалтай гэр бүлшн хүдэлжэ манай хурга, үргэн бэе махабадаа манай.
Манай директор Г.И. Бадашкеев энэл хургуулидаа 25 жэлэй хургуули манай гэр дүрбэдэхин жэлээ манай байна. Арад зон соо манай үгэ бии: "Манай хургуули манай сайдаг..." Валерий Александрович манай манай сагаан манай наа, сэдьхэл манай залуу замда, манай соогуураа хүнгэнээр манай.
Манай үргэн харгыда манай уялга гэрэн уряа манай ветеранууд манай хүмүүжүүлэгшэд Е. П. Бадашкеев, Б. Г. Мункуев, Р. К. Литвинцева, З.З. Литвинцева, Л. С. Нимаева, С. К. Д. Т. Бурунов гэрэнэ манай ажаллабаар.

Өөрынгөө хэжэ байһан ажалда үнэн сэхэ, багшын мэргэн онолдүршэлтэй болоһон, ахамда нүхэдэйнгөө хэрэые урагшатайгаар саашан ябуулжа байһан хүхэднай хэд бэ гэбэл, Д.Б. Кырмыгенов, И.С. Кырмыгенова, Т.П. Батомункуева, В.И. Бадмацыренов, Г.В. Бадмацыренова, Э.М. Цыдынова, Р.Б. Дугарова, Б.П. Хамаганов, Д.С. Галсанова, Е.Ц. Гармаева, М.Н. Хамаганова, С.А. Цыдынова, И.П. Николаева, В.Б. Петушкева болоно. Тарбагатай аймагай, Улаан-Үдэ хотын багшанарай урда нэрэмэл хэшээлүүдээ, класснаа гадуур хүдэлмэриг харуулжа байдаг манай эдэбхитэйшүү гэхэдэ, Е.П. Хингеева ба И.С. Кырмыгенова болоно.

ЭНЭРХЫ сэдьхэлтэй, урихан манай зантай, ажалда үнэн сэхээр ханддаг эмшэдые, хангалын албанай түдөөлөгшэдые нэрлэбэл, Ж.П. Бадмаева, М.А. Виноградова, Ф.А. Семилегова, А.В. Тараева, С.Сункеева гэрэнэ болоно.
Ветеранууд тухайгаа онсо дурдалтай. Бальж Гончикович Мункуев 70 наһатай болоһон дайнай ба ажалай ветеран гэрэнэ. 30 гаран жэл багшалаа. 17-той наһандаа Эсэгэ Орноо хамгаалгын дайнай дүлэн соогуур дайлаадаа. Дайнай дүүргэдэ, Харьков хотын сэрэгэй радиотехническа училищын дүүргэдэ, Д.Базаровой нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ хургуули дүүргэжэ, Буряадайнгаа шогат хургуулидаа багшаар, завучаар, директорээр ажаллаа. Ажалда ба дайнда шалгарһан манай гэршэлһэн олон медалуудтай, 10 үхибүүдэй эсэгэ, 16 ашанар, зэвнэртэй үнэр баян таабай болоод, манай хургуулида багшалажа байһан өдхон басаган Р.Б. Дугаровагай гэр бүлэгтэй жаргалтай ажаһууна.

...Эрхыгэндэ диилдэнгүй, Эмгэндэ булигдангүй, Дайгаа даража, Дархан солоо дурдуулжа, Энхэ солбон Эрхэжэ гэртээ ерээтэ!— гэрэнэ шүлэгтэй мүнүүдые манай эгээл наһатай багша Б. Г. Мункуевта зориулаа.
1984 онһоо 1994 он болотор хургуулида хүдэлһэн, Буряад Республикын хургуулийн табьяата багша, 1991 оной эгээл эрхэ багша гэрэнэ нэрэ зэргэнүүдтэй Е. Ж. Дамбаева дурдаагүйдэ аргагүй. Энэ хүмнай ажалдаа зүрхэтэй, зоригтойгоор, урагшатайгаар хүдэлжэ гараһан намтартай. Е.Ж. Дамбаевагай ажалайн табьяа эхэ. Хэдэн жэшээ дурдаа...
1959 ондо Буряадай литература болон искусствын 2-дохи декадада хабаадсаһанайнгаа тулоо РСФСР-эй Верховно Советэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнагдан манай намтартай. Монголой рескомолой ЦК-гай алтан 2 медалда хүртэнхэй. Россин Федерациин Эрдэм Хуралсалай министрствын Хүндэлэлэй грамотаар шагнагданхай. Шагналууд соонь республикынманай Соёлой министрствын дипломууд, Хүндэлэлэй грамотанууд бии.
Эхээр хүнэй хуби заяан хэтэдээ гэр бүлэдөө, гуламтадаа манай даа. Е.Ж. Дамбаева ажалдаашье урагшатай, гуламтаашье тахижа, жаргалаа,

баяраа олоһон хүн гэшшэ. Мүнөө наһанайнгаа амаралтаашье наа, интернат хургуулидаа айшналжал байдаг.

Е.П. Хингеева эдин байхан Эхирит-Булагатай аймаг тоонтотой юм. Шогатгаа эрдэм хуралсалай түбтэ 6 жэл методистаар хүдэлөөд, мүнөө болотороо түрэл болоһон интернат хургуулидаа ажаллаһаар замда. 39 жэл соо үхибүүдыг хүмүүжүүлжэ ябаһан багшын ажал, миний ханахада, эгээл буянтай, дэмбэрэлтэйлдаа. Бэеэ эмшэлүүлхэеэ, хурахаая ерэнэн хэды олон хүүгэдыг ажаллаһан манай харгыда гаргаа гэшшэб. Хургуулидамнай хурахаая ерэнэн үхибүүд Елизавета Панфиловнагай урихан харасмень, ухаатай заабаринуудын досоогоо хадуун ябадаг юм. Үнэн сэхээр оролдожо хүдэлһэн тула Эрхүүтэй, Тарбагатайн эрдэм хуралсалай зургаануудай Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа юм.

ЭРДЭМ хуралсалай талаар табьяатай байһанайн түлөө Республикын хургуулийн табьяата багша, техническа мэргэжэлэй хуралсалай отличник гэрэнэ нэрэ зэргэтэй В.П. Потапенкова хадаа мүнөө хүртээр багшалажа ябаһаар. "Багшын ажалай үүргэ даажа ябаха гэшшэ—эгээл хүндэтэй үүргэ. Шабинарай намтай наһалаараа тааража, сэдьхэжэ ябаһан бодолнуудые саашан бөлүүлхэдэнь, досоонни наран гарахадал болодог",— гэжэ Вера Петровна нэгтэй хэлээ нэн.

С.С. Тумурова Д.Базаровой нэрэмжэтэ багшанарай институт дүүргэдэ, эрдэм хуралсалай зургаанай зууршалгаар иишэ хүдэлхэеэ ерээ нэн. Тэрэ гэрээр 25 жэл нэгэл хургуулидаа үнэргоо, наранууд, жэлүүд, нойргүй хүнүүд... Энэл хургуулидаа наһанайнгаа хани нүхэрне олоо, эхэнэрэй, эжын жаргал эдлээ. Сэдьхэлэйнгээ уряагаар багша болохо гэжэ саанаһаа түрэнэн хүнүүд байдаг гэшшэ ха. Иимэл хүнүүдэй тоодо С.С. Тумурова ороно. Интерндайнаа үхибүүдтэ түрэл эжыһэнь оорөгүй ханджа, хүүгэдэй досоо "жаргалай сээг" ургуулжа шададаг хүмүүжүүлэгшэ юм.
...Үнгэтэ дэлхэй эрьежэл байн,

Үгтэнэн наһан ошожол байн, Бүмбэрсэг дэлхэй эрьежэл байн, Бүхы юумэн үзэгдэжэл байн...

Россин дэлгүүрэй эрхэ байдалда ороод, ажаמידарха, арга, хургаая бэдэржэ байһан хадаа хургуулийн директор В.А. Атенов, хуралсалай ба хургуульгын талаар директорэй орлогшо Т.П. Батомункуева, С.С. Тумурова гэгшэдтэ эдэ үгэнүүд сэхэ хабаатай.

Нэн түрүүн В.А. Атенов ингэжэ хөөрэнэ:

—Манай хургуулийн коллектив эхэ эбтэй, нэгэ гэр бүлэ шэнгээр бэе бэеэ дүнгэлсөөд, ойлголсоод хүдэлнэбди. Хүүгэдэй түлөө хүнийн няниһаа, харуушанһаа эхилээд хуул ханаагаа зобонобди, гүн сэдьхэлһээ оролдонобди. Бэеын энхэ элүүрэй, эрдэм хуралсалай талаар засагай дээдын захиргаанууд бидэниие ходо дэмжэжэ, туһалжа байдаг гэшшэ. Саанадаашье, үнэн сэхээр, шударгыгаар хүдэлхэбди гэжэ наһанба.

Т.П. Батомункуевагай хөөрөө дурдахая:

—Манай хургуулийн хуралсалай бэеэ эмшэлүүлжэ, аргалуулжа байгаа эндээ хураа. Санаторно гуримтай, хуу журам сахин, шагтаханаар хүдэлжэ ёһотойбди. Бидэнэр шабинарайнгаа ном худартаа шуналтай, мэдэсэнь үргэн дэлигтэй болгохын, уран бэлигэнь хүгжөөхын тула элдэб методическа арга боломжонуудыг хэрэглэнэбди. Хүүгэд кружогуудта ябаха дуратай. Жэшэнь, "Полонго"—хүтэлбэрилэгшэнь Эльвира Мункожаповна Цыдыпова, "Хүүхэдтэй театр"—Клавдия Матвеевна Литвинцева, "Байгааалин ханинар" Гэрелма Васильевна Бадмацыренова гэгшэд хүтэлбэрилнэ.

Шабинарай сүлөө сагаа өөртөө туһатайгаар үнэргэхын тула класснаа гадуур хүдэлмэринүүд ябуулагдажал байдаг.

С.С. Тумурова ингэжэ нэмбэ:
—Улаан-Үдэ хотын 1-дохи лицей-интернаттай, 3-дохи лингвистическэ гимназитай тон нягта холбоотойбди. Байгша февраль нарада, Сагаалганай үеэр зурагай булан хургуулидаа нэгтэбди. Буряадайманай уран зураашадай холбоонойхид (даргань Ю.Мандаганов) 130 гаран зурагаа манай жасада бэлэлгээ юм. Залуу үетэниие хүмүүжүүлжэ байһаниемнай дэмжэжэ, иимэ буянтай үйлэ хэрэг бүтээгээ гэшшэ.

"ХУРГУУЛИЕМНАЙ ТОЙРООД СЭСЭРЛИГ ҺАЛБАРХАЛ"

Надя Ринчинова, Соёлма Сукуева, Сэлмэг Морганова, Лиза Манзаракшеева, Майя Хамгаева, ахалагша классуудай хурагшад:
—Бидэнэр буряад хэлэнэй, хари хэлэнэй хэшээлүүдыг хүдэлжэ ядадагбди, үдэр бүри болохоё янаб гэжэ ханадагбди. Эдэ хэшээлүүдэй үелэ багшанарнай элдэб наадануудыг эмхидхэдэг, физминутка хүүлдэдэг. Ехэл зохидоор, ойлгосотойгоор бидэндэ заадаг.
Саша Бадмаев, 7-дохи

классай хурагша:
—Миний багша—хүмүүжүүлэгшэ Марина Николаевна Хамаганова. Залуухан, сэбэрхэн багшанай тоо бодолго заадаг. Зөөлэн, уяхан, үнжэгэн гараараа самбартаа мэлээр эхэл гоёор тоонуудыг бэшэхэдэнь, мелшыг хухаржа унадаггүй...
9-дохи классай хурагшад:
—Бидэнэр өөһэдэньгөө хүмүүжүүлэгшэ Л.С. Нимаевадаа доро дохинобди. Энэ хуралсалай жэл 9-дохи класс дүүргээд тарахабди. Багшадаа энэ дэлхэйн эгээл найн найхание, эдэн байха жаргалыг ба бэеын энхэ элүүрэг хүсэһэбди.

Ирина Тараева, Ирина Трифонова, 5-дахи классай хурагшад:
—Бидэнэр уран зурагай хэшээлүүдтэ дуратайбди. Валерий Александрович Атенов бидэнэртэ уран зураг заадаг. Тэрэ манай найн зантай, нэгтэһи бидэниие харадаггүй. Валерий Александровичтаа ади багша болодог наа.

Рома Пасов, Надя Цыренова, 9-дохи, 8-дахи классуудай хурагшад:

—Миний хургуули XXI зуун жэлдэ ухаангүй гоё болоод байха. Хургуулимнай тахиһаар бэшэ, 5 гу, али 7 даххартай, классуудын уужам, харуулууд байха. Нэгэ класста оройдоол 10-12 хүүгэд хураха. Класс бүхэн соо компьютер тохототой байха. Хургуулиемнай тойроод үргэн саад, сэсэрлиг халбарха. Тээ саанаханашь автомашинуудыг табидог газар. Эндэ багшанар, аха классуудай хурагшад машинуудта табидог байха.
Үхибүүдэй бэшэһэн найрууланууд миний урда, багшын стол дээрэ жэрысэ табятай. Суг хүдэлдэг нүхэдни-багшанарни! Хүн бүхэниемнай, намайешье, таанадыешье хурагшаднай дурдана, уужам дэлгэр сэдьхэлдээ багтаажа, бүмбэрсэг дэлхэйн бүхы баглаа сэгсүүдыг бэлэглэнэл...

Өөрөө би, буряад хэлэнэй багша түрэл хургуулидаа зориулжа, иимэ шүлэг найруулааб:

Зэргэлээ нарһадаар угтан байдаг,
Зэрэлгээтэ үдэрнүүдэйманай хани болоһон,
Зэнхэни хадынгаа үбэртэ оршодог
Дээдэхэн-Саянтын хургуулимнай даа.
Хүжэ ногоон тала дайдагтай,
Хурһэтэ дэлхэйн дээжэнь боложо,
Хүбүүд, басагадаа далижуулан табидог
Дээдэхэн-Саянтын хургуулимнай даа.
Ольбонхон намарай бусан ерэхэдэ,
Огторгойн гүн соо тэнгэрийн сэлмэгтэ
Олонхон айлшадаа хүндэлэн угтадаг
Дээдэхэн-Саянтын хургуулимнай даа.
Лиза АРТУГАЕВА,
Дээдэ-Саянтын хургуулийн буряад хэлэ, литературын багша.

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ:
хургуулийн гадаада түхэл; үнийнэй багша Б. Г. Мункуев.
Энэ материалтай түлөө гонорараа автор түрэл интернат хургуулийнгаа жасада үргэнэ.

ЗАЛУУ НАНАЙ
 Һөөргөө эрьежэ ердэг
 гэшэ хаа, замби тү-
 бидэ гайхалтай ушаралнууд
 тохёолдохо бэлэй даа.
 Теэд замби түбин жама ёһо
 имээр зохёогдонхой бэшэ
 һэмнай даа.

Байгаалин хуули ёһые
 хубилгаха шэдитэй бэшэ-
 шье хаа, һанал бодолоороо
 залуу һанандаа тэхэрижэ,
 бодомжолжо юундэ боло-
 хогүйб? Манай абжаатанай -
 Цырен-Дулма Дондоковна
 Дондоковагай 1963 ондо
 бэшэһэн "Хүсэл" гэхэн шүлэгы
 уншахадаа, иигэжэ һанагдадаг.

Һөөргөө залуухан басаган
 болоо хаа,
 Шүрбэһэш томохогүй,
 Шүлэгш бэшэхэгүй,
 Тэнгэрийн хүүхэн болоод,
 Тэшхүү бороотой хүни
 Сахилгаанай хоорондуур
 Самолёдоо хотолуулаад,
 Абягаараа -
 Алтан дэлхэе харбажа,
 Алягаараа -
 Амарг шамайгаа даллажа,
 Орой дээрэш -
 Одон шэнги зураганаха һэм,
 Сээжэ дээрэш -
 Сэлмэг нарандал ялаганаха
 һэм.

Зайн галай хүсэлһөө дутуугүй
 эршэтэй, сүлөөтэ маягаар
 бэшэгдэһэн, аргагүй һайн шүлэг.
 Табяд онуудай тэшхэ хойшо
 поэзидэ шуурган шэнгээр
 орожо, буряад шүлэгэй заншалта
 хэмжүүрые зада татажа хаяхаар
 загнадаг, сүлөөтэ шүлэглэл
 гэшые туг болгон ерһэн
 Дондок Улзытуевай, Даша
 Дамбаевай болон бусадай шэнэ
 һэбшээн манай абжаагай
 гуурһанай хажуугаар
 үнгэрөөгүй гэхэ зуура сүлөөтэ
 шүлэглэл гэшэ буряад аман
 зохёолдо хэдынэйш үедэ байһан
 байнал даа. Энэниие гэршэлэн.
 "Бэһэлгэй дуунһаа" хэдэн мур
 харуулаа:

Хүбшэ газар
Хүнхитэй байдаг -
Хүдөөшэлжэ ябалтай.
Хүнэй газар
Хүйтээн байдаг -
Хүндэлхэдэжэ ябалтай.
 Имэрхүү гү, али бүришые
 сүлөөтэ шүлэглэлтэй зүйлнүүдые
 аман зохёолой абдар соо бэдэрээ
 хаа, үшөөшые олдохо. Зүгөөр
 арадлангаа поэдэй дээрэ
 харуулагдаһан шүлэгтэ бусая.
 Эхинһээ һүүд хүрэтэр нэгэ
 амяр уншагдахаар бэшэгдэһэн
 энэ шүлэгнай - нэгэл мэдүүлэл.
 Һөөргөө залуу болоо хаа, юу
 хэхэ, яаха байгаабиб гэжэ поэт
 бодомжолоо ха юм даа. Тиэхэдэ
 шүрбэһэш томохогүй һэм гэнэ.
 Үнэниие хэлэлбэ, табяад
 онуудһаа хойшо буряадуудай
 дунда (манай республикын ааб
 даа!) шүрбэһэ томодог
 эхэнэрнүүд үсөөн лэ үлөө аабза.
 Шүлэгшые бэшэхэгүй һэм гэнэ.
 Юундэ? Һөөргөө залуу басаган
 болоо хаа, тэнгэрийн хүүхэн
 болохонь ха юм! Һайхан хүсэл
 даа.

Бишыхан ябахандаа, холонгы
 хэн гоёшоогоогүйб? Тэнгэрийн
 хүүгдэй газарта буужа наадаад,
 Һөөргөө бусадаг харгы гэшэ
 гэжэ хүгшэн эжымни намда
 ойлгуулаа бэлэй. Мүнөө тэрэ
 хэлээшэ һанагдаба.

Зай, тэнгэрийн хүүхэн болоод,
 поэт яаха гэб? "Тэшхүү
 бороотой хүни сахилгаанай
 хоорондуур самолёдоо хото-
 луулаад (!), абягаараа алтан
 дэлхэе харбажа..." гэнэ ха юм.
 Абянһаа түргөөр ниидэдэг
 реактивна самолёдуудай бии
 болоходо гү, али замбуули-
 най онгосодо Валентина
 Терешковагай һуугаад, Газараа
 гороолоод бусахада гү, - залуу
 үеын басагада сагаан
 сэдхэлээрэ атаархан, аб-
 жаатанай иигэжэ шүлэгдэһэн
 байжа болоо. Гэбшые абжаа
 энэ шүлэгтөө бэшэхэдэ,
 оройдоол табин хоёртой, сэдх-
 хэл зүрхөөрөө зарим улаан
 бэрэлүүдһээ һураггүй залуу
 ябаал даа. Тэнгэрийн тоноор
 самолёдоо хүнхинүүлэн, ама-

рагаа даллажа ябаһан зоригтойхон басаганай энеэб-
 хилһэн шарай харагдаадиһа
 бэшэ гү? Тиигээд:

Орой дээрэш -
Одон шэнги зураганаха һэм,
Сээжэ дээрэш -
Сэлмэг нарандал ялаганаха
 һэм.

Ямар гоё үгэнүүд бэ?
 Юунэйшые урда гунхарихагүй,
 мүнөө үеын тон зоригтой, алая
 иддам зантай басаганай образ
 байгуулагдаа.

"ҺӨӨРГӨӨ ЗАЛУУХАН БАСАГАН БОЛОО ҺАА..."

1964 оной эртын хабар.
 Буряадай Уран зохёолшодой
 холбооний правленийн нүүдэл
 зүблөөн Хори тосхондо
 зарлагдаба. Мартагдаша-
 гүй ахамдууднай: Намжил
 Гармаевич Балдано, Шираб
 Нимбуевич Нимбуев, Цы-
 рендоржи Жанабадарави-
 ч Дамдинжапов, Чимит
 Цыдендамбаевич Цыдендам-
 баев, Африкан Андреевич
 Бальбуров гэгшэд түрүүтэй,
 залуубар хүрэгэй Цыденжаб
 Жимбиев, Николай Дамдинов,
 Алексей Бадаев болон бусад
 олон зохёолшод ошоо бэлэй.
 Тэдэнэй дунда манай абжаа -
 Цырен-Дулма Дондоковна
 ябалсаа. Хори, Ярууна,
 Хэжэнгын хонгор дайдаар
 түбхинһэн шотагуудай һур-
 гуулинуудта гү, али редак-
 цинуудта, эмхи зургаануудта
 ажаллажа байһан залуу
 зохёолшодой юумэнүүдые
 зүбшэн хэлсэхэ зорилготойгоор
 тэрэ зүблөөн зарлагдаһан
 юм. Аха нүхэднай бидэндэ
 шангахан эрилтэ табибашье,
 угаа тэсэмгэйгээр зохёолнуу-
 дыемнай шагнаһан, уншаһан,
 шэнжэлһэн, шүүмжэлһэн байгаа.
 Тиигэжэ бидэндэ нилээдгүй
 һайн хэпшээ үгэжэ, саашанхи
 ургалтадамнай сэгнэшэгүй ехэ
 түдхисэ үгэһэн гэшэ.

ЦЫРЕН-ДУЛМА Дон-
доковна тэрэ уул-
 залгада үгэ хэлэхэ-
 дээ, Хориин ШКМ-дэ һура-
 һан үе сагаа, багшанараа, үе-
 тэн нүхэдөө һайхан үгөөрөө
 дурдаад: "Мүнөө би таанарта
 "Хоёр харгы" гэжэ шүлэгтөө
 уншахамни", - гэжэ мэдүүлээд,
 шэнгэншэг аад, тон урихан
 хоолойгоороо тэрэнээ уншаа
 һэн:

Урдм хоёр харгы:
Наһанайм богони харгы,
Хүсэлэйм ута харгы.
Наһанайм богони харгы
Дабаа уруудан тооһорно.
Хүсэлэйм ута харгы
Хүхэ тэнгэридэ оодорно.
Гэмшэнэ гүш, һэдэлни,
Гэргэн гүйхэн зангаар?
Гэршэлэ һайса, нэшхэлни,
Гүнзэгы холо ухаагаар.
Алиш харгы хадаа
Хойшоо бэшэ, урагшаа!
Урди -
Үгтэһэн хоёр харгыгаар.
Урди -
Ута, богони харгыгаар.
Хуй һалхин ордоһолно,
Хура адхарна жама
 ёһоороо.
Саһан унана, бордоһолно,
Жабар бадхана жама
 ёһоороо.
Замбуулинай байгааһин
 зан -

Буряадай арадай поэт Ц-Д.Д. ДОНДОКОВАГАЙ

Жама ёһоороо ээлжээтэй.
Хүн үхэнэ, түрэнэ -
Үе шэнэлнэ.
Амитанай халаан тогтоногүй
 Алхална - харгы нээлгээтэй.
 Асарна, абаашана,
 зогсоногүй -
 Алтан наһан ээлжээтэй.
Урди -
Үгтэһэн хоёр харгыгаар,
Урди -
Ута богони харгыгаар.
 Энэ шүлэгтэй мур бүхэниие
 абажа үзэбэл, шэрэм булад мэтэ,

барандаа доторой нимэ
 хүсэтэйшүүд, "Этигыш минни
 дуранда", "Манай үльгэр",
 "Саһаханууд", "Дурлаа бэлэйб
 гиэхэдэ", "Хүлөөнэм" болон
 бусад шүлэгшүүд тэдэнэй тоодо
 ороно. Илангаяа "Хүлөөнэм"
 гэшэнь эхэнэр хүнэй дуран
 тухай бэшэгдэһэн классическа
 шүлэг гэжэ һанагшаб. Удха
 шанараараа А.С.Пушкинай "Я
 иомно чудное мгновенье" гэхэн
 шүлэгтэ дүтэрхы. Иимэ
 сасуулбари хээндэм зарим
 нэгэн досоогоо заригад гэжэ бү
 соһог лэ!..

"гуурһаар" (1971), "Ма
 басаган" (1972), "Шүрэ бу
 (1975) гэхэн номууд ород, бу
 хэлэнүүд дээрэ Улаан-Удэ
 Москвада барлагдаа.
 Гадна хүүгэдтэ зориюу
 табан ном гарга: "М
 ссэгүүд" (1961), "Нарантэ
 (1968), "Шарлуухай" (1974)
 "Наран-Шарлуухайб", "Бу
 даа, хүүхэдэйм" (1993). Тий
 саадай хүүгэдэй, 1-дэхи
 ссай һурагшадай унш
 "Барбаадай" гэжэ
 Ц-Б.Бадмаевтай хамта соһо
 гаргаһан юм.

хүндэ шэнгүүртэй, гүнзэгы
 удхатай, үгэ мур бүхэндэнь
 бүхэли образуд шэнгэнхэй.
Наһанайм богони харгы
Дабаа уруудан тооһорно.
 Үнэхөөрөөшые, хүнэй наһан
 амтагүй богонил даа, зүгөөр
 хүсэлһы - хизааргүй. Залуудаа
 алибаа юумэндэ яаралгүй,
 урдманай - бүхэли наһан гэжэ
 ябатаршни, гэгтэ мэдэн гэхэдэш,
 наһанайшни харгы богони гэжэ
 мэдүүлэн, эсэнги морин шэнги,
 дабаае уруудан табархадал гэхэ.
 Харин һанаамнай, хүсэлнай!
Хүсэлэйм ута харгы
Хүхэ тэнгэридэ оодорно,
 гэжэ поэт мэдүүлнэ. Эдэ
 мурнүүдые уншахадаа, энэ
 бэшэгэйм эхиндэ шэнжэлэгдэ-
 хэн шүлэг соохи "Тэнгэрийн
 хүүхэн болоод" гэхэн мур
 һанагдаадхиха юм.

Ц-Д.Дондокова түймэрэй
 унгаршагүй дүлэн шэнги халуун
 сэдхэлтэй поэт байһанаа 1946
 ондо хэлбэлгэдэһэн "Хоёр дуран"
 гэжэ номоороо баталан харуулаа
 һэн. Эсэгэ ороцоо хамгаал-
 гын Агууехэ дайнай түлэг
 бушаганажа байхада, 1943 ондо
 "Харахан нюдэн" гэхэн шүлэгтөө
 поэт бэшэһэн байна:

Харахан нюдэн, шамайе
Хараха дурам хүрэнэ.
Мэлмэрэн байһан шамайе
Мэдэхэ дурам хүрэнэ.
Минни дуран,
Минни сэдхэл
Баран шиний эрхэдэ,
 гэхэн үгэнүүдээр энэ шүлэг
 эхилдэг. Дайнай урда тээ нютаг
 бүри хүрэг залуу хүбүүд, баса-
 гад ургалал ёһоороо урга-
 жа, бөө бээдээ дуралсажа
 (зариманиинь дурлажа
 үрдешьегүй байжа болоо!),
 иддам дулаан нюдөөрөө бөө бээ
 шэрбэлсэжэ ябаа. Хурим
 түрэнүүдэй найржа гэжэ байтар
 - ДАЙН! Яаралгүй шамдуухан
 урагшаа дабхижа байһан хамаг
 хүгжэлтэемнай зуг татуулан,
 амгалан байдалаа ариунаар
 сахиха гэхэн амитан зоной хамаг
 түсэбые һандарган соностоһон
 мантан томо хонхын хүрөөтэ
 доһо!

Урал дээрээ ургажа эхилһэн
 эбэр-шэбэрхэн һахалханаа
 хюһажа үзөөдүй хүбүүдэй
 дайнай ургада татуулан. баруун
 фронт мордошоходо, сэдхэлдээ
 сэнхэгтэй үлэһэн басагадай
 нэрлээ олохон шүлэг бэшэһэн
 абжаамнай тэрэ үедэ өөрөөшые
 залуу ябаал даа.

ҺАЛХИН, ҺАЛХИН, ҺАЛХИЛЫШ,
ҺАНААН ЗҮРХЭНЭЙМ ГУНИГЫЕ
ХАХАЛАН, ЗАДАЛАН ҺАЛХИЛЫШ,
ХАРАХАН НЮДЭНЭЙМ УНЫЕ
АДХАРСА ДУҺАЛСА ҺАЛХИЛЫШ,
 гэжэ байгаалин нэгэ хүсэндэ
 поэт хандаа. "Һалхин" гэжэ
 шүлэг 1942 ондо бэшэгдэһэн
 байна. Сэдхэлэйнгээ ямархан
 уйдхарта абгахада, ямарханаар
 зобоходо, хүн һалхинда
 хандаһаб?
 Дайнай жэлүүдтэ бэшэг-
 дэһэн уянгата шүлэгүүдынь

Һара сагаан -
тунгалаг,
Һаруул тодо -
мүнгэлиг.
Хараһайб мүнөө -
халаг,
Х а н и л Һ а й б
шамтаяа амараг.
Иимэхэн хүни
байха аа гү?
Инагхам намдаа
ерэхэ аа гү?
Этигыш гэжэ хэлэхэ
аа гү?
Эмнеэд гарым
бариха аа гү?
Үбэл бэшэ - зун һай,
Үдэр бэшэ - хүни
 һай,

Үе наһанайм нүхэр
 һай,
Үнэн дуранайм
 жаргал һай.

Арадаа, Эхэ ороноо амингата
 сасуулан, хархис дайсадтай
 тэмсэжэ ябаһан инагаа хүлээжэ,
 һарын сагаанаар үргэһэ нойроо
 һамшаан, хүндэ хара ажалда
 эсһэншые хаа, фронт руу бэшэг
 бэшэжэ һууһан залуу эхэнэрэй
 дүрэ шарай харагдаадхиха.
 Дайнай һүүлээр "Ленинград",
 "Звезда" гэжэ журналнууд оро
 бодогүй шүүмжэлдэ орожо,
 уран зохёолшо Михаил
 Зощенко, оюун бэлигтэ по-
 эт Анна Ахматова гэгшэ-
 дэй тархида гам хайраггүй
 "шиидамай" буугаад байхада,
 нютагаймнай ждановууд саб лэ
 бажууха хүнүүдээ бэдэржэ
 эхилээд... Ц-Д.Дондоковае
 оложо "жаргаһан" юм.

1950 ондо залуу уран
 зохёолшодой III конференци
 дээрэ уншагдаһан элдхэлдээ,
 Ц-Д.Дондокова тухай ёозогүй
 үгэнүүдые анха түрүүнээ шаг-
 наа һэм. Бүхы совет арадай
 дайсантай тэмсэжэ, ажаллажа,
 тархиа үргэхэ сүлөөгүй ябаханда,
 дуран тухай һэбхи һалихай
 шүлэгүүдые бэшэдэг байгаа
 гэхэншүү шүүмжэлдэй шэрүүн
 үгэнүүд хори хүрөөгүй бидэнэй
 илбарай сэдхэл руу шэдэгдээ
 һэн. Теэд... сээртэй эдэн сэдхэл
 татадаг гэхэншүү, "Хоёр дуран"
 гэжэ номые яжашье һаань,
 оложо уншаха хүсэл түрүүлээ
 һэн бээ. Городо ажануудай
 түрэлэйхиһөө тэрэниие оложо
 уншаад, ехэл гайхаа һэм: һэбхи
 һалихай ябадал зураглаһан
 нэгэшые мур олоогүйб!

НЮТАГАЙ ждановуу-
 дай мушгаг аашаһаа
 тодортожо, Ц-Д.
 Дондокова аяар арба гаран
 жэлдэ аширгүй, шүлэгтэй нэгэшые
 мур бэшэхээрэ болёод ябаа!
 Гэбшые ха хаатар-хаһанай
 забһараар гэдэгтэл, поэдэй бэлиг
 хүнөөгүй, бүтүүхэн улам
 эдэшэжэ байгаа. Тэрэниинь
 1959 ондо хэлбэлгэдэһэн "Зүрхэнэй
 сохисо" гэхэн ном гэршэлээ һэн.
 Удаань "Байгалай басаган" (1963),
 "Һара, шамайе даллаһаб" (1967),
 "Наран Хада" (1967), "Шулуу-
 нууд дуулана" (1968), "Гараа
 һарбайгын, хүн" (1970), "Үе сагай

Цырен-Дулма Дондоковна
 имагтал шүлэг бэшэдэг бэ
 мүн прозаическа зохё-
 нуудые "дархалдаг" байһа.
 "Жаргалай мүндэлөөн" (1971)
 романаараа гэршэлээ һэн.
 ондо "Ногоохон отог" гэ
 туужа бэшээд, нүхэд
 олонинтын түлөөлэгшэ
 гайхуулаа һэн. Илалтын
 жэлэй ойдо зориюлжа бэшэ
 энэ туужань нилээдгүй һон
 һайн зохёол болоо. Тэрэ
 "Байгал" сэтгүүдэ барлагда

Арадай поэт далаад онуу
 эхээр драмада гуурһа
 туршажа, Ф.Сахировтай ха
 "Дабһанай амтан", "Ехэ хон
 "Үдэр хүнийн дундуур" гэ
 зүжэгүүдые бэшэжэ, тэдэ
 буряад драмын академиче
 театрай тайзан дээрэ у
 дараалан табигдаа бэлэй. "Үн
 сагаан ботогон" гэжэ ара
 дуунай аялгаар бэшэ
 зүжэгын Хүүхэдэйн театр
 табигдажа, эдир харагша
 һонирхолье татаһан юм.

Мүнөө поэт "Наһанай бэшэ
 гэхэн дурдалгын ном гэхэ гү,
 мемуар бэшэжэ байһа.
 Түрүүшын бүлэгүүд ман
 газетдэ томилогдоо. Удаада
 бүлэгүүдынь уншагшад хүлээ
 байна.

Зохёохы ажалынгаа га
 яагай түлөө Цырен-Дул
 Дондоковна Дондокова үн
 шагналнуудта, шанда хүрт
 хэй. Онсолбол, 1971 он
 "Хүндэлэлэй тэмдэг" орден
 шагнагдаа һэн. Хэдэн медальт
 Буряадай арадай поэт, Росс
 Федерациин соёлой габья
 хүдэлмэрилэгшэ, Буряад
 Гүрэнэй шангай лауреат.

Ц-Д.Д.Дондокова 1911 он
 Хориин аймагай Байсын-Э
 гэжэ шотагта түрэнэн байна.
 Залуу наһанай һөөр
 эрьдэггүйнь харамтай. Гээшэ
 Цырен-Дулма Дондоков
 сэдхэлээрэ хэнһээшые зал
 Наян табатай болобош
 наһанай ашаанда дарагдан
 тархи соогоо уран зохёол
 олон-олон бодол орёлтог
 гуурһаа амаруула сүлөө
 ажаллажа һуудат эгэшэм
 бидэндэ ходоодоо үлгэр жэл
 боложо һуунал
 Саашадаанше энэл зандаа о
 жэлдэ һуухань болтогой!
 Ц. ДОНДОКОВА

рээр 85 наһанай ойдо

ҮДЭР ҺҮНИИН ДУНДУУР

ХОБИНТОЁО ХОЮУЛАА...

Үдэ тоншоно,
 Үдэ соо һалхин гоншоно.
 Үдэ уунишые байн-байн бууралтана.
 Үдэ ууралтажа байтараа сайгаа,
 Үдэ уунишнь ягаарһаар улайгаа.
 Үдэ уунонэй наранай туяа
 Үдэ модондо утаһаа уяа.
 Үдэ үедэ эрдэни элшэтэй,
 Үдэ үедэ энеэдэншые эршэтэй.
 Үдэ үлэгэйм "һобин", шүлэгтөө мордо,
 Үдэ шүбгэтэйш хана байг, бү торолдо.
 Үдэ үргэд ниидэлгээр ниидэ,
 Үдэ үмбэрсэгэй шуурган болон хиидэ
 Үдэ үргой-далая зүүхэдээ,
 Үдэ үдэ соо үргэлжэлэ зүүдээ.

Үбэл дунда хурин дуһал болоод,
 Үүлэн сооһоо һолонго олоод,
 Үйдаһан зүрхэдэй даһна хайлуулжа,
 Урихан үгэдэ сэдхэлээ хайруулжа,
 Зүрхэнһөө зүрхэн тээшэ
 Зүргээ оложо шадаа һаа,
 Һобинто дуунайм абгай,
 Хоёр наһа наһалхаш.
 Шэнэ үетэй шэбэнэлдэн һуушаш,
 Сэдхэлэй шэмэг шэмэн уушаш.
 Дэлхэй дээрэ түрэнһөө,
 Дээр соо хэжэ түлэһнөө
 Үдэр һүниин дундуур
 Үргэлөөд гара, бү дундаруул.

БУРЯАДНИ

Үдэндээшые Эхэ орондоо,
 Үдэ үргөүндээшые зосоогоо
 Үдэ үртайб шамдаа, Буряадни.
 Үдэ үртайб даруу зөөлэн эжынэртээ,
 Үдэ үртайб барюу сэсэн эсэгэнэртээ,
 Үдэ үртайб залуу хүбүүд, басагадтаа,
 Үдэ үртайб дэлгэр буряад зандаа,
 Үдэ үртайб нэрэлхүү, үгэрхүү заншалдаа.

Үдэ үртайб саншал соомнай - халуухан сай,
 Үдэ үртайб саншал соомнай - хани барисаан,
 Үдэ үртайб саншал соомнай - амаршалга "Сайн!"
 Үдэ үртайб арадаймнай зохоолшо Намсараевай
 Үдэ үртайб алтан мүнүүдэй ханхинаан,

Арадаймнай зурааша Сампиловай
 Адуун хүлэгүүдэй инсагаалаан -
 Буряадайнгаа хурса байгаалитай
 Будаг шэрээрэ нэгдэн,
 Арадтаа мүнхэ байдагынь
 Алдарт Ороноймнай заншал лэ!
 Зүүдэндээшые Эхэ орондоо,
 Һэриундээшые зосоогоо
 Үдэ үртайб шамдаа, Буряадни!
 Һалхи шуургандаа
 Һалбарһан зандаа,
 Ургаһан зандаа,
 Унахаб замдаа
 Уураг Эхэ Буряадтаа.

Зүггүй бү хашхара.

Энэ дуу намда
 Эрхэтэ Үдэмни бэлэглээ.
 Шэхэндэм шэбшээ,
 Сээжэлдэ гээ.

Бү яара,
 Бү удаара.
 Зүрхэнһөө дуула,

Сэдхэлээ үгөө һааш,
 Сэнхирээ шамда үгэхэб.
 Хүн нэрээс
 Эндэһээ эхилхэш,
 Хүгжэмтэ дуугаа
 Дуһалһаам эблүүлхэш...

МИНИИ ҮДЭ

Үдэ үргэ - шүлэгни
 уйлана,
 Үдэ үргэтайхан хөөхэйе
 хайрлаад уйлана.
 Үдэ үргэтайхан хөөхэй
 уйлангуй,
 Үдэ үргэһаань һүмбэйшые
 гаранагуй.
 Үдэ үргэнь маамаа
 шэргээ,
 Үдэ үргэһээ үнээнинишые
 шэргээ.

УРАН ҮГЭ — ШҮЛЭГНИ УЙЛАНА

Үдэ үргэ хөөхэй угжаал хүхэнэ,
 һүмбэй хүлээнэ,
 Үдэ үргүүдэй үнээд булта
 шэргээ...
 Үдэ үргэһээ һаань хөөхэй
 һүмбэй хүлээнэ...
 Үдэ үргэ даа, хөөхэй,
 хүлээ,
 Үдэ үргэһээр һүмбэй гараха даа,
 хүлээ...
 Үдэ үргэ уйлаарай,
 хөөхэй,
 Үдэ үргэһини орондо
 Үдэ үргэһини шүлэг уйлуужан.

Үдэ үргэһөө залуу наһамни
 Коло гүйлгэжэ үнгэрөөш һаа,
 Үдэ үргэһотой дугаагай абьян
 Коло зүрхэн соом
 ханхинана...

Үдэ үргэһаан, унияар, манан,
 Үдэ үргэһаам хоёр лэ нюдэн...
 Үдэ үргэһэтэйхэн хоёр нюдэн,
 Үдэ үргэһини зүрхэн гэнэн...

Үдэ үргэһүүн наһам зүүдэншые
 һаа,
 Үдэ үргэһэргэ мандаһан нараншаг.
 Үдэ үргэһүүн наһам залиншые һаа,
 Үдэ үргэһааргал дуран хоёрые
 Үдэ үргэһааргал холбоһон хаһам.

Үдэ үргэһүүн ябахадаш,
 Үдэ үргэһаар жаргал - урдаш.
 Үдэ үргэһаарынь минии гэжэ
 Үдэ үргэһаагад таахабһин зүбөөр?
 Үдэ үргэһааргал даа, эдэш нэгэ
 зүргөөр...

Эгсэнүүд даа эрьенүүдһини, Үдэмни,
 Энэ наһамни хуби заяантаяа эгсэ.
 Үдэ үргэ эрьенүүдтэш татагдаад лэ,
 Үдэ үргэ зүрхэнһөө ярихаа ередэгби.
 Мүнөөшые зогсоном эрьедэш,
 Мүнгэн долгинууд соош - шүтэлни.
 Хурдан түргэн шамайе
 Хуби заяантаяа жэшэн зогсоном.
 Урдэмни хоёр мүнэн -
 Алтан нарата наһанайм мүнэн,
 Аялга дуута дуунайм мүнэн...
 Хэды һайн мүнэншые һаа,
 Хэм сагаа алдадаггүй,
 Мүнхэ бэшэ наһыем
 Мүнгэн долгидоороо тооложол байна.
 Бусалтагүйгөөр долгинууд лэ
 Булгилалдаад лэ үнгэржэл байна...
 Хүндэтэ минии Үдэ,
 Хүүгэд ябаханаа хойшо
 Эхэ эсэгээ хормойдоһондол,
 Эрвешээш барилсан ябаалби.
 Үдэ үргэ шүдэгүй,
 Үдэ үргэ соорхой үхибүүн наһан
 Үдэ үргэ алдаад уйлажа һуухадал гэнэ.
 Олон нимэ үзэгдэлнүүд
 Оронол даа бодолдомни.
 Үдэ үргэ зүбшуулан,
 Үдэ үргэ ордонуудые мүшэрөөр баряад,
 Мүнгэн ордондой хатанби гэжэ
 Мүнөөхимнай эндэ һуужа байна ха.
 Энэ мэтээр лэ
 Эрвешээш байгаа саг...
 Бишые үлгэртээ байжа байгаагүй,
 Ябалдажал байгаа хаб.
 Яба ябаһаар лэ,
 Янза бүрийн үлгэрнүүдые
 Бари бариһаар лэ,
 Энэ хүрээ эрээлби даа,
 Эрвешээш зогсоном, Үдэмни.
 Үдэ үргэ үндэр ордонгууд
 Үүлэһнээ нааша яларалдана бэшэ гү?
 Үлгэрнай нихэдээ
 Үдэ үргэ байдал болошобо гү?
 Этигэгүй һаа,
 баряад үзэгты.
 Харин би
 Үлгэрэй хатан -
 Үүдэн шүдэгүй,
 Үдэ үргэ соорхой -
 Тэрээхэн басагаха
 Тэбэрээд...
 Үдэ үргэһөөд абаха
 дурам хүрэнэ...

РЕЧИТАТИВ...

Дуран, дуран, зайлашагүйш,
 Дулаахан охингүйш зүүдэнэй?
 Дуудабал, дуулабал
 байшагүйш,
 Дуран гээшэ зүрхэнэй?
 Дуран гээшэ тийхэдээ
 Дурмаан гээшэ гү, али
 урмаан гү?

Түймэр гээшэ гү?
 Уймар гү?
 Талаан гээшэ гү?
 Таабари гү?
 Хэтын энэ гайхалые
 Хэн хэнгүй
 зүб таажа үзэхэл даа.

Цырен-Дулма ДОНДОВА

Түрэн зуухынгаа Түүгэг хэргээжэ ябаһайб.

ХҮБҮҮНЭЙ МОНОЛОГ

Һанаашархалтай бодол
 бии болоод,
 Һанаанһаам гарахаа
 болдоод,
 Хабһан дором
 хүндүүлхэй,
 һанаа алдахам
 түргэдэнхэй.
 Тоо бодолгоор
 мэдэгдээгүй "Х"
 Толгой соом
 байна бэшэ - ээ...
 Тон ондоо
 юмэн -
 Зобооно гэшэ гү,
 Зорёолно гү -
 Үдэрш байг,
 Һүниш байг -
 "Тэрэмни" бии
 болоод лэ,
 Тэрэ-энэ басагадые
 тоолоод лэ,
 Амар заяа
 үгэхөө болёо.
 Аргадааш үзөөб,
 шортоо.
 Иимэ урьхада
 ороод байхадаа,
 Эрэ хүн яаха
 болоноб даа?
 Эхэ эсэгэдээ
 хэлэхгүйш.
 "Тиймэ ааб даа,
 тиймэ!"
 Тэрэнэйгээ ерээд
 байхада,
 Ари саашаа
 гэхгүйш.
 Аргагүй шагнаха
 болонош.
 Шагнахадаш...
 соностоно:
 Шэбэнэ,
 Шэлэнэ,
 Шэл нүдөө
 хэнэ,
 Шэртэнэ,
 Шэбшэнэ,
 Шэлээ мажаад
 энешэнэ:
 Ө-һоо-һоош даа!
 олдобо даа!
 Хүхижэ, дэбхэржэ
 байтарнь,
 Хүлэгдээгүй юмэн -
 болошобо...
 Мэгдээн-һагдаан
 эхилшэбэ,
 Мэгдээд бишые -
 тэбдэнэм.
 Газаа гаран
 гэхэдэм -
 Газар тэнгэри
 хоёр
 Гар наанаһаа
 боложо байба:

Хабарай түрүүшын
 аадаар
 Хада дээрһээ
 дэбхэрээд,
 Гал ташуураа
 хэжэрээд,
 Ганса нарһан дээрэ,
 галаа түлишэбэ.
 Бишые өөрыгөө
 барижа үзөөд,
 Бүтэнби гэжэ
 бурхандаа мүргөөд,
 Ябаһан тээшээ
 ябабаб даа.
 Гэртэ орохымниш
 тэндэ
 Гэнтэ онгоошхын шэл
 ханхинаад,
 "Абарыт!" гэжэ
 хашхараад,
 Аһашабал даа
 басаган намда.
 Шамда... гээд
 оортөө,
 Шангаһаанар тэбэрээд,
 үнэсэбэб...
 Оноош даа! - гээд
 хүхээд,
 Ооглохо дуранай
 хүрөөш һаа,
 Тээд... бүдүүзгэй
 янзаар
 Тэбэрээд...
 таалажал байнам...
 Хүлэгдээгүй ушар
 баһал
 Хүрөөд лэ ерэдэг
 байнал даа...
 Түргэн юмэн
 түргэндөө гэжэ,
 Түрүүшын хурашые
 зогсобо,
 Түрүүшын дураншые
 ололсобо.
 Сахилгаан субатай
 дурамнай
 Сахилгаантайхан лэ
 байха гэбэл ха...
 Амиды ябахадаш
 агуу дэлхэйн
 Жама ёһон
 гэжэ -
 Жабхаланта хуудаһануудаа
 дэлгэжэ,
 Хүмүүнэй бие
 олгодог байна.
 Энэһнээ эхэ
 "дэбтэр" гэжэ
 Энэ дэлхэй дээрэ
 үгы хаш даа.
 Наһаа абажа
 ябаһан нүхэд,
 Нангин энэ
 дэбтэрэй урда
 Наманшалай даа,
 найдалдаа хүрээл даа.

"АХАШУУЛ" (дуун)

Хориуц хургуулиин 190 жэлэй ойдо

Анаа, Үдэнгоо уудамда,
 Алдарт хургуулимнай
 оршонош.
 Алтан хонхынш абьян дор
 Аласые дабахалди эрдэмэй.
 Шангаар нюдаргаа
 зангидабал,
 Шадал байхал, чэрт
 возьми!

Захала дуугаа, Дугардаан,
 Зали нэмэеы замдаа,
 Эрдэмэй зам эгсэ даа,
 Энэһиние дабаяы заал һаа!

Шангаар нюдаргаа
 зангидабал,
 Шадал байха, чэрт возьми!
 Залхуугаа холо руу
 заражархёод,
 Зангаа шангаар
 заһажархёод.
 Огторгойш ниидээд ерээл,
 Олоол энэндэ гайхалгүй.
 Шангаар нюдаргаа
 зангидабал,
 Шадал байха, чэрт возьми!

Багадаа наадаһан
 багахан
 Голынгоо эрьедэ
 зуг татан
 Байнаб... байнаб...
 Юундэшьеб нааданагүйб,
 Намар болоод тингэнэ гүб?..

Наһан лэ хороно гэжэ
 һанахагүйш.
 Хаһад наһанайнгаа
 үнгэршэхэдэ,
 Халаг хухай гүйхэш,
 Хамаг юмэн нимэл ха юм
 даа...

Улаан элһэ һамарнам,
 Ута аялгата наһаа -
 Энэн шэнги һамараа гүб?
 Элһэн һалхинда хийдэнэ,
 Энэ наһам яахаб?..

Халуухан дуранай
 Халта шэбэнээш һаань,
 Хара нүдэн соонь дэлхэй
 харахаш.

Зоной һайшаал ойро шэнги
 аад,
 Ододоо холо байхал.
 Эсэхээ мэдэнгүй хүдэлбэл,
 Энэндэ, магад, хүрээжэ
 болохош.

Зэд гүсэтэй сай шааяна,
 Зээрэг унаган наһан
 Зэрэлгээнэй саагуур
 тангаршаана...
 Гэнтэ нэгэ мэдэхэдэ,
 Сайшые, наһаншые
 шэргэшэн байба...

Һайниие хубаагшадай
 Хармаан дүүрэн,
 Хэдыш хубаагаа һаа,
 Дуунахагүй,
 Дундархагүй.

Үдэрнүүд үнгэрнэ,
 һүниинүүд...
 Үдэрнээ эдэ
 алхамуудыем абан...
 Үдэшэн зогсоном
 мин лэ харан...
 һанаад үзэхэдэм -
 алхамууд соом
 һанаашархал, хаһам
 ошоол...

Дэлхэйн жама ёһые
 дэншээш гэхгүйш,
 Зөөлэнш гэхгүйш,
 Энэ табисуурта бээе
 тааруулбал,
 Эрхим лэ гэшэ, эрхим.

Ошоол алхамуудни
 бусалтагүй,
 Орхёод газараа
 ошоол...
 Алхамуудни
 далинууд һэн даа гэжэ
 Арайл оройтожо
 ойлгооб...

Дүрбэн мүртэй шүлэгни -
 Дүрбэн зула - зүрхэнэйм,
 Дүрбэн гүрлөө гээгэмни
 Дүрбэн һабхаг наһанайм.

Наранай орохо бүхэндэ

2, ПОНЕДЕЛЬНИК

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 02.25
Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Что? Где? Когда?
12.10 Мультфильм.
12.30, 20.35 Угадай мелодию.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
14.00 Комедия "48 часов".
15.45 Мультфильм.
16.15 Пресс-экспресс.
16.20 "Космические спасатели
лейтенанта Марша".
16.45 Марафон-15.
17.00 Звездный час.
17.40 "Карин и ее собака".
18.05 Джэм.
18.30 Вокруг света.
20.10 Час пик.
21.00 Мы.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.45 "Багз-2": "Золотая лихорадка".
23.50 Серебряный шар: Валентин Гафт.
00.35 Футбольное обозрение.
01.05 X/ф "Пловец".

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.35 Мультфильм.
9.00 Вести.
9.15 Товары - почтой.
9.25 Утренний экспресс-2.
9.55 Ретро-шлягер.
10.20 Дорогая редакция.
10.45 "Санта Барбара".
11.55 Русское лото.
12.30 В рабочий полдень.
13.00 Вести.
13.20 Ирина Купченко в х/ф "Жестокая фантазия".
14.20 Репортаж ни о чем.
14.30 Мультфильм.
14.55 Деловая Россия.
15.25 Сам себе режиссер.
16.00 Вести.
16.25 Иванов, Петров, Сидоров...
17.05 Футбол без границ.

БУРЯТСКОЕ ТВ

17.35 "Династия", 129 с.
18.25 О дятлах рынка.
18.45 Заключительный концерт лауреатов регионального конкурса ансамблей-исполнителей на народных инструментах.
19.15 Байгал.
19.30 Курьер.
19.45 Ая-ганга. Поэт "Магтаал".
20.15 Актуальное интервью. Председатель НХ РБ М.Семенов.
20.35 Байгал.
20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.20 "Санта Барбара".
22.20 Особо важные персоны.
22.35 Скрытой камерой.
23.05 Детектив "На острие ножа".
24.00 Телескоп.
00.30 Эх, дороги...
01.00 Вести.
01.30 Неделя высокой моды.
01.55 Музыка всех поколений.
02.10 Не спи и смотри.

"АРИГ УС"

16.00 Мультсериал "Еноты".
16.30 Нон-стоп лист.
16.35 Сериал "Супербой".
17.05 Аптека.
17.15 Мультфильмы.
17.30 Открытия недели.
18.05 Благая весть.
18.35 Сериал "Антонелла".
19.25 Нон-стоп лист.
19.30 Муз. подарок.
19.45 Провинциальные анекдоты.
20.20 Док. фильм.
20.45 Сериал "Новая волна", 26с.
21.30 Нон-стоп лист.
21.35 Восточный экспресс.
21.50 X/ф "Инкогнито из Петербурга".
23.35 Спорт недели.
00.05 Дорожный патруль.

"ТИВИКОМ"

11.00 Анонс. Сегодня утром.
11.35 Герой дня.
12.00 Сегодня утром.
15.00 X/ф "Большой арбуз" (Италия, Франция).
17.00 Сегодня днем.
18.00 Кинотеатр юного зрителя: "Голубое дерево", 15 с.
18.50 Телегазета.

19.00 Сегодня (Новости НТВ).
19.15 Анонс. Муз. поздравления.
19.50 Телегазета.
20.00 Час сериала: "За гранью возможного" (США), 15 с.
20.45 Телемагазин.
21.00 Итоги.
22.20 Русский детектив: "Вопреки всему".
24.00 Сегодня.
00.35 Спорт. программа "Дистанция 60".

"ОТВ"

Профилактика.

"З КАНАЛ"

21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 X/ф "Стиратель".

"АЗИЯ-ЧИТА"

16.00 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО" представляет х/ф "20 долларов".
17.30 Мультфильмы.
18.00 Православный календарь.
18.30 Актуальная хроника.
18.40 Объявления, информация, реклама.
19.00 Музыкальный подарок.
19.50 X/ф "Джуниор".
21.40 Актуальная хроника.
21.50 Объявления.
22.10 Муз.новинки.
22.20 X/ф "Нервы на пределе".

3, ВТОРНИК

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 01.25
Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Мы.
11.50 Чтобы помнили... Александр Кайдановский.
12.30, 20.35 Угадай мелодию.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
13.55 X/ф "Гардемарины, вперед!", 1 с.
15.10 Брэйв-ринг.
16.15, 01.45 Пресс-экспресс.
16.20 "Космические спасатели лейтенанта Марша".
16.45 Мультитроллия.
17.10 Волшебный мир.
17.40 "Карин и ее собака".
18.05 До 16 и старше...
18.30 Вокруг света.
20.10 Час пик.
21.00 Чтобы помнили... Александр Кайдановский.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.45 А. Кайдановский в боевике "Телохранитель".
00.30 50х50.

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.35 Мультфильм.
9.00 Вести.
9.25 Товары - почтой.
9.35 Утренний экспресс-2.
10.05 Ретро-шлягер.
10.35 Дорогая редакция.
11.05 "Санта Барбара".
12.15 Товары - почтой.
14.15 Деловая Россия.
14.45 Иванов, Петров, Сидоров...
15.25 Проще простого.
16.00 Вести.
16.20 Анонимные собеседники.
16.45 За околицей.
БУРЯТСКОЕ ТВ
17.00 Мультфильм.
17.20 "Династия", 130 и 131 с.
19.00 Байгал.
19.15 Курьер.
19.30 Сагай хүрдэ. К 60-летию пеше-лыжного перехода "Улан-Удэ - Москва".
20.00 Пульс.
20.35 Байгал.
20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.20 "Санта Барбара".
22.20 Раз в неделю.
23.00 На коне. Телелотерея.
23.25 Музыка всех поколений.
23.40 Кто во что горазд.
23.55 Сериал "Странник", 6 с.
01.00 Вести.
01.30 Горячая десятка.

"АРИГ УС"

16.00 "Еноты".
16.30 Нон-стоп лист

16.35 "Супербой".
17.05 Рецепты от Центер.
17.10 Аптека.
17.20 Нью-Йорк, Нью-Йорк.
17.50 Мультфильмы.
18.15 Благая весть.
18.45 "Антонелла".
19.35 Нон-стоп лист.
19.40 Ток-шоу "Акулы пера": Н. Сенчукова.
20.40 Муз. подарок.
20.50 РТГЦ: проблемы и задачи.
21.00 "Новая волна", 27 с.
21.50 Нон-стоп лист.
22.00 X/ф "Быстрее смывайся".
23.30 Скандалы недели.
24.00 Дорожный патруль.

"ТИВИКОМ"

11.00 Анонс. Сегодня утром.
11.35 Герой дня.
12.00 Сегодня утром.
15.00 X/ф "Стоять и не сдаваться" (США).
17.00 Сегодня днем.
18.00 Кинотеатр юного зрителя: "Голубое дерево", 16 с.
18.50 Телегазета.
19.00 Сегодня.
19.15 Анонс. Муз. поздравления.
20.00 Час сериала: "За гранью возможного", 16 с.
20.50 Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.15 "ТИВИКОМ" представляет программу "Телемагазин".
21.30 Футбольный клуб.
22.00 Мир кино: Томми Ли Джонс в х/ф "Грохочущий гром" (США).
23.45 Доктор Угол.
24.00 Сегодня.
00.35 Дистанция 60.

"ОТВ"

6.30 Теледом.
7.20 Сууряан (Новости на бур. яз.).
7.30 Нить Ариадны.
18.00 M/ф "Царевна-лягушка".
18.30 D/ф "Честный фотограф".
18.45 Петербург Андрея Белова.
19.00 Подлеморье.
19.30 Клип-презент.
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.20 Реклама.
20.25 Наедине со всеми (прямой эфир).

"З КАНАЛ"

21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 X/ф "Воровка".

"АЗИЯ-ЧИТА"

16.00 X/ф "Вечеринка-3" (США)
17.35 Детский час
18.30 Актуальная хроника
18.40 Объявления, информация, реклама
19.00 Музыкальный подарок
20.00 X/ф "Космобольцы"
21.35 Муз.новинки
21.40 Объявления
22.10 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО" представляет х/ф "Бурная река"

4, СРЕДА

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 02.35
Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05, 21.00 Тема.
11.45 В мире животных.
12.30, 20.35 Угадай мелодию.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
13.55 "Гардемарины, вперед!", 2с.
15.10 Мультфильм.
15.15 Брэйв-ринг.
16.15, 02.55 Пресс-экспресс.
16.20 "Космические спасатели лейтенанта Марша".
16.45 Кактус и К°.
16.55 Домисолька.
17.10 Зов джунглей.
17.40 "Карин и ее собака".
18.05 Тет-а-тет.
18.30 Вокруг света.
20.10 Час пик.
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.45 Елена Сафонова в х/ф "Музыка для декабря".
00.40 Смехопанорама.
01.15 Сергей Юрский в х/ф "Сломанная подкова".

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.35 Мультфильм.
9.00 Вести.
9.25 Товары - почтой.
9.35 Утренний экспресс-2.
10.05 Ретро-шлягер.
10.30 Дорогая редакция.
10.55 "Санта Барбара".
11.50 Товары - почтой.
12.00 За околицей.
12.15 Арабские Эмираты сегодня.
12.25 В рабочий полдень.
12.55 Автограф.
13.00 Вести.
13.20 X/ф "Овод", 1 с.
14.40 Деловая Россия.
15.10 Иванов, Петров, Сидоров...
16.00 Вести.
16.20 Проще простого.

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.45 Мультфильм.
17.00 Бамбаахай.
17.30 К 60-летию народного поэта Бурятии Д. Улзытуева.
18.20 Байгал.
18.35 Курьер.
18.50 Актуальное интервью. Зам. председателя Правительства РБ А. Жильцов.
19.10 Толи.
19.40 "Ракурс" представляет...
20.10 Дела деревенские.
20.35 Байгал.
20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.20 "Санта Барбара".
22.25 "Аншлаг" представляет...
23.00 X/ф "Гарем" (США), 1 с.
00.45 M/ф для взрослых.
01.00 Вести.
01.30 Кто во что горазд.
01.45 Не спи и смотри.

"АРИГ УС"

16.00 "Еноты".
16.30 Нон-стоп лист.
16.35 Сериал "Готовы или нет?", 1 с.
17.05 Клуб одиноких сердец
17.35 Вы - очевидец.
18.05 Аптека.
18.15 Благая весть.
18.45 "Антонелла".
19.35 Нон-стоп лист.
19.40 Ток-шоу "Я сама": "Тайна за семью печатями".
20.45 Муз. подарок.
21.00 "Новая волна", 28 с.
21.45 Восточный экспресс.
22.00 Катастрофы недели.
22.30 Следствие ведут... х/ф "Тридцатого уничтожить", 1 с.
24.00 Дорожный патруль.

"ТИВИКОМ"

11.00 Анонс. Сегодня утром:
11.35 Герой дня.
12.00 Сегодня утром.
15.00 X/ф "Секреты женатого мужчины" (США).
16.30 "Улицы Сезам".
17.00 Сегодня днем.
18.00 Кинотеатр юного зрителя: "Голубое дерево", 17 с.
18.50 Телегазета.
19.00 Сегодня.
19.15 Анонс. Муз. поздравления.
20.00 Час сериала: "За гранью возможного", 17 с.
20.50 Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.30 Во саду ли, в огороде...
22.00 Мир кино: "Циник, подлец и насильник".
23.45 Доктор Угол.
24.00 Сегодня.
00.35 Дистанция 60.
01.35 Меломания: Марлен Дитрих.

"ОТВ"

6.30 Теледом.
7.20 Сууряан.
7.30 Наедине со всеми.
18.00 M/ф "По щучьему велению".
18.30 Репортаж ни о чем.
18.50 Блин-slab.
19.30 Клип-презент.
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.30 Реклама.
20.35 Сказка на ночь.

"З КАНАЛ"

21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 X/ф "Смертельная красotka".

"АЗИЯ-ЧИТА"

16.00 Фирма "Musik BOX" представляет х/ф "Приключения желтого пса".
17.20 Детский час.
18.30 Объявления, информация, реклама.
19.00 Музыкальный подарок.
20.30 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО" представляет х/ф "Кавказская пленница" (Россия).
21.20 Док. фильм.
21.40 Объявления.
22.10 X/ф "Королайн, свидание полночь".

5, ЧЕТВЕРГ

КАНАЛ "ОРТ"

7.00 Телеутро.
10.00, 13.00, 16.00, 19.00, 02.35
Новости.
10.15, 19.20 "Новая жертва".
11.05 Футбол. Лига чемпионов.
13.10 В эфире ГТРК "Мир".
13.55 "Гардемарины, вперед!", 3с.
15.05 Мультфильм.
15.15 Брэйв-ринг.
16.15, 03.20 Пресс-экспресс.
16.20 "Космические спасатели лейтенанта Марша".
16.45 Лего-го.
17.10 Тин-тоник.
17.40 "Карин и ее собака".
18.05 Рок-урок.
18.30 Вокруг света.
20.10 Час пик.
20.30 Джентльмен-шоу.
21.00 Моя семья.
21.45 Спокойной ночи, малыши.
22.00 Время.
22.45 Футбол. Лига чемпионов.
00.45 Футбол. Лига чемпионов. Обзор семи матчей.
02.30 Обзор.

КАНАЛ "РОССИЯ"

8.00 Утренний экспресс.
8.25 По дороге на работу.
8.35 "Волшебник Изумрудного города".
8.55 Мультфильм.
9.00 Вести.
9.25 Товары - почтой.
9.35 Утренний экспресс-2.
10.05 Ретро-шлягер.
10.30 Дорогая редакция.
10.55 "Санта Барбара".
11.50 Товары - почтой.
12.00 За околицей.
12.15 Шаг за шагом.
12.25 В рабочий полдень.
12.55 Автограф.
13.00 Вести.
13.25 "Овод", 2 с.
14.40 Деловая Россия.
15.10 Иванов, Петров, Сидоров...
15.55 Магазин недвижимости.
16.00 Вести.

БУРЯТСКОЕ ТВ

16.20 "Династия", 132 с.
17.30 Концерт оркестра БГТРК.
18.00 Байгал.
18.15 Курьер.
18.30 Народный Хурал работой.
19.10 Память.
19.40 Бурятскому научному центру - 30 лет.
20.10 Актуальное интервью. Зам. председателя Правительства РБ Л. Нимаева.
20.35 Байгал.
20.50 Курьер-2.

КАНАЛ "РОССИЯ"

21.00 Вести.
21.20 "Санта Барбара".
22.25 Кто во что горазд.
22.40 Баскетбол. Чемпион Европы среди клубных команд.
00.20 Не спи и смотри.
00.50 Товары - почтой.
01.00 Вести.
01.30 Музыка всех поколений.

"АРИГ УС"

16.00 "Еноты".
16.30 Нон-стоп лист.
16.35 "Готовы или нет?", 2 с.
17.05 Рецепты от Центер.
17.10 Клуб всемирного юмора "12 копеек".
17.35 Шоу о классической музыке "От форте до пьано".
18.05 Благая весть.
18.35 "Антонелла".
19.25 Нон-стоп лист.
19.35 Мы и налоги.
19.55 Муз. подарок.
20.10 Телеигра "Алло".
21.00 "Новая волна", 29 с.

ТЕЛЕВИДЕНИЕ

новостей.
он-стоп лист.
нало рекордам.
Следствие ведут...
платого уничтожить", 2 с.
Презентация "Диск-
...
Дорожный патруль.
"ТИВИКОМ"
Анонс. Сегодня утром.
Герой дня.
Сегодня утром.
Х/ф "Молния".
"Улица Сезам".
Сегодня днем.
Кинотеатр юного зрителя:
"Бое дерево", 18 с.
"Аллегазета.
Сегодня.
Анонс. Муз. поздравления.
ас сериала: "За гранью
"ного", 18 с
"Аллегазета.
Сегодня.
Радар-спорт.
Мир кино: "Вооруженный
...
Русский альбом:
"Царский туман".
Сегодня.
Дистанция 60.
афе "Обломов".
"ОТБ"
Теледом.
Суураан.
Ламня цвет и серебра
...
М/ф "Мальчик с пальчик".
Александр Блок.
"Звездь
Здоровье
"ралаш
Клип-презент.
Двадцать ноль-ноль.
"Реклама.
Сказка на ночь.
"З КАНАЛ"
Мультфильм
Курьер.
Х/ф "Пока ты спал".
"АЗИЯ-ЧИТА"
Х/ф "Ковбой-самурай"
Мультфильмы
Объявления
Музыкальный подарок
Х/ф "Лорд-дракон"
Юмористическая
...
Объявления
Х/ф "Марта+Эгель"
Х/ф "Склеп ужасов"
"6, ПЯТНИЦА"
НАЛ "ОРТ"
...
"9.20 "Новая жертва".
Моя семья.
Пока все дома.
Играй, гармонь любимая!
В эфире ГТРК "Мир".
"Гардемарины, вперед!".
...
Фрэй-ринг.
"Космические спасатели
"ананта Марша".
Фильм-сказка "Василиса
"расная".
Повесть о нормальном
...
Вокруг света.
Человек и закон.
Поле чудес.
Спокойной ночи, малыши!
Время.
Коломбо в детективе
"ство рок-звезды".
Взгляд.
Комедия "Сделано в
...
Пресс-экспресс.
НАЛ "РОССИЯ"
Утренний экспресс.
По дороге на работу.
Мультфильм.
Вести.
...
Письма - почтой.
Утренний экспресс-2.
Петро-шлягер.
"Юрская редакция.
"Санта Барбара".
Торговый дом.
"Автограф.
...
рабочий полдень.
Вести.
"Овод", 3 с.
Деловая Россия.
...
"Ванов, Петров, Сидоров

15.40 За околицей.
16.00 Вести.
БУРЯТСКОЕ ТВ
16.20 "Династия", 133 с.
17.10 Панорама Бурятии.
17.55 Живем на своей земле.
18.25 Курьер.
18.35 Примите поздравления...
19.05 Буряад орон.
19.50 Курьер-2.
20.00 МТК-регион (выпуск 3-й).
КАНАЛ "РОССИЯ"
21.00 Вести.
21.20 "Санта Барбара".
22.25 Ночное рандеву.
23.15 "Гарем", 2 с.
01.00 Вести.
01.45 Музыка всех поколений.
02.00 Адамово яблоко.

"АРИГ УС"
16.00 М/ф "Кругосветное путе-
шествие Вилли", 1 с.
16.30 Нон-стоп лист.
16.35 "Готовы или нет?", 3 с.
17.05 Ток-шоу "Профессия":
модельер.
18.05 Благая весть.
18.35 "Антонелла".
19.25 Нон-стоп лист.
19.30 Телеигра "Деньги?
Деньги... Деньги!".
20.20 Муз. подарок.
20.35 "Новая волна", 30 с.
21.10 Те, кто...
21.35 Нон-стоп лист.
21.40 Восточный экспресс.
21.55 Х/ф "Быстрой смывайся-
2".
23.30 Территория ТВ-6: "Ека-
теринбург: смертельное салъ-
то".
24.00 Дорожный патруль.

"ТИВИКОМ"
11.00 Анонс. Сегодня утром.
11.35 Герой дня.
12.00 Муз. подарок утром.
15.00 Х/ф "Игра в убийство"
16.30 "Улица Сезам".
17.00 Сегодня днем.
18.00 Кинотеатр юного зрителя:
"Голубое дерево", 19 с.
18.50 Телегазета.
19.00 Сегодня.
19.15 Анонс. Муз. поздравления.
20.00 Час сериала: "За гранью
возможного", 19 с.
20.50 Телегазета.
21.00 Сегодня.
21.30 Суперзвезды остросюжет-
ных фильмов.
22.00 Мир кино: Джон Леннон в
х/ф "Как я выиграл войну".
24.00 Сегодня.
00.35 Дистанция 60.

"ОТБ"
6.30 Теледом.
7.20 Суураан.
7.30 Лица знакомые и незнако-
мые.
18.00 М/ф "Чудесный колоколь-
чик".
18.30 Ручьи, где плещется
форель
19.00 Сила и красота.
19.30 Клип-презент.
20.00 Двадцать ноль-ноль.
20.20 Реклама.
20.25 Наедине со всеми (прямой
эфир).
"З КАНАЛ"
21.00 Мультфильм.
21.20 Курьер.
21.30 Х/ф "Шпионы, как мы".

"АЗИЯ-ЧИТА"
16.00 Агентство "БКВ-ЭСТЭЙТ"
представляет х/ф "Подвод-
ный воин"
17.30 Детский час
18.30 Актуальная хроника
19.00 Музыкальный подарок
19.50 Фирма "Musik BOX"
представляет х/ф "Морские
котики"
21.40 Объявления
22.10 "Землетрясения"
23.05 Ночной канал

7, СУББОТА
КАНАЛ "ОРТ"
9.00 Комедия "Ожерелье для
моей любимой".
10.15 Мультсериал "Компьютер-
ные войны-2".

10.45 Домашняя библиотека.
11.00, 16.00, 19.00 Новости.
11.30 Не зевай!
11.10 Слово пастыря.
12.00 Утренняя почта.
12.35 Смак.
12.55 Возвращение Третьяковки.
13.25 Х/ф "Ярослав Мудрый", 1 и
2 с.
16.20 Очевидное-невероятное.
16.50 "Союзмультфильм"
представляет...
17.45 Америка с М. Таратуттой.
18.15 Колесо истории
19.45 Ералаш.
19.55 Золотая серия: детектив
"Змеелов".
21.45 Спокойной ночи, малыши!
22.00 Время.
22.40 Что? Где? Когда?
24.00 Каламбур.
00.30 Коллекция 1 канала: х/ф
"Дикие ночи".
02.45 Пресс-экспресс.

КАНАЛ "РОССИЯ"
9.00 Вести.
9.25 Лукоморье.
9.50 Мультфильмы.
10.45 По вашим письмам.
11.10 Книжная лавка.
11.25 Мультфильм.
11.30 Вертикаль.
12.00 Вести в 11.
12.15 Здоровье.
12.30 Доброе утро!
13.00 21-й кабинет.
13.25 Анонимные собеседники.
13.55 Грош в квадрате.
14.25 Поэт в России больше,
чем поэт.
14.50 Проще простого.
15.20 "Охотник. Последняя
схватка", 1 с.
16.10 Ничего, кроме...
16.25 Де-факто.
16.55 Сад культуры.
17.20 Своя игра.
17.50 Х/ф "Почти смешная
история", 1 и 2 с.
19.00 Вести.
20.45 Звезды в Кремле.
21.10 Субботний вечер с
Иосифом Кобзоном
22.40 Совершенно секретно.
23.35 Забытые имена
00.05 Программа "А"
01.00 Вести.

"АРИГ УС"
9.00 Мультсериал "Том и
Джерри".
10.00 Детский сеанс: х/ф
"Пропал друг".
11.10 Назло рекордам.
11.30 Нон-стоп лист.
11.40 Сериал "Американские
заповедники", 5 с.
12.35 Это мы не проходили...
13.00 Х/ф "Королева бензозо-
лонки".
14.25 Нон-стоп лист.
14.35 Х/ф "Незадачливые
мошенники".
16.05 Диск-канал.
16.50 Мультфильмы.
17.00 Х/ф "Поездки на старом
автомобиле".
18.25 Благая весть.
18.55 Сериал "Вавилон-5", 27,
28 с.
20.40 Муз. подарок.
20.50 "Новая волна", 31 с.
21.40 Шоу Бенни Хилла.
22.10 Х/ф "Иван Васильевич
меняет профессию".
23.55 Диск-канал.

"ТИВИКОМ"
9.00 Анонс. Большое времечко.
10.45 Наше новое кино: "Пом-
нишь запах сирени..."
12.15 Доктор Угол.
12.30 "Тарзан".
13.00 Сегодня.
15.00 Мир приключений и
фантастики: "Шаг с крыши".
16.35 Пойми меня.
17.00 Сегодня.
18.00 Школьное ТВ.
19.00 Анонс. Муз. поздравления.
19.50 Телегазета.
20.00 "ТИВИКОМ" представляет
"АВТОЭКСПРЕСС".
20.30 Панорама.
21.00 Сегодня.
21.30 Футбольный клуб.
22.00 Сериал по выходным:
"ЦРУ" (5 с.). "Высокотехниче-
ское коварство".
22.30 Великая иллюзия.

"Большое путешествие в Гол-
ливуд".
23.00 Премьера телесериала
"Бесстрашные", 2 с.
24.00 Сегодня.
00.35 Человек в маске.
01.25 Эротические шоу мира.

"ОТБ"
9.00 Мультфильм.
10.25 Реклама. Х/ф "Табачный
капитан".
11.50 Анна Ахматова.
12.20 Реклама. Х/ф "Мой дядя
Бенджамин".
13.55 Уроки русского языка.
14.10 Реклама. Х/ф "Алеша
Птицын вырабатывает харак-
тер".
15.20 Края Москвы, края
родные...
15.40 Шьем для всей семьи.
15.55 Серебряный ключик.
16.25 Мело-мело по всей земле...
17.00 Клип-презент.
20.00 Промышленный канал.
20.30 Реклама. Х/ф "Воровка".
22.05 Фильм-опера "Мадам
Баттерфляй".

"З КАНАЛ"
18.00 Мультфильм.
18.10 Х/ф "Один дома", 1 с.
"АЗИЯ-ЧИТА"
13.00 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО"
представляет х/ф "Беско-
нечная история"
14.30 Программа фирмы "ОЛФ"
"Наши друзья"
14.45 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО"
представляет х/ф "Рыжий,
честный, влюбленный" (1
серия)
16.00 Мультфильмы
16.30 Объявления,
информация, реклама
17.00 Музыкальный подарок
18.00 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО"
представляет х/ф "Пудра"
20.30 Объявления, информа-
ция, реклама
21.00 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО"
представляет х/ф "Выкуп"
22.55 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО"
представляет х/ф "Людоед"
1с.

8, ВОСКРЕСЕНЬЕ
КАНАЛ "ОРТ"
9.00 Сергей Юрский в х/ф
"Сломанная подкова".
10.20 Мультфильмы нашего
детства.
11.00, 16.00, 24.00 Новости.
11.15 Непутевые заметки.
11.30 Пока все дома.
12.10 Утренняя звезда.
13.00 Служу России!
13.30 Играй, гармонь любимая!
14.00 Русский мир.
14.30 Подводная одиссея
команды Кусто.
15.25 Смехопанорама.
16.20 Приглашение к музыке.
17.05 Клуб путешественников.
17.50 Как-то раз...
18.00 Мультфейерверк.
18.45 Один на один.
19.15 Счастливый случай.
20.05 Концерт Юрия Антонова.
21.00 Время.
21.50 Комедия "За бортом".
00.20 Детектив "Меч и весы".

КАНАЛ "РОССИЯ"
9.00 Лукоморье.
9.25 М/ф "Левша".
10.10 Лотто-миллион.
10.25 Российское бюро
путешествий.
10.55 Устами младенца.
11.25 Приз группы "САВВА".
11.30 Присяга.
12.00 Вести в 11.
12.15 Парламентская неделя.
13.00 Человек на земле.
13.25 Книжная лавка.
13.55 Телетеатр.
14.25 Проще простого.
14.55 Репортер.
15.10 "Охотник. Последняя
схватка", 2 с.
16.00 Ничего, кроме...
16.15 Диалоги о животных.
16.45 Караоке по-русски.
17.15 XX век в кадре и за кадром
Вера Холодная.
17.55 Футбол без границ.

18.25 У всех на устах.
18.45 Репортаж ни о чем.
19.00 Вести.
19.25 Волшебный мир Диснея.
20.20 У Кюши.
21.00 Открытые новости.
22.00 Зеркало.
22.55 Любимые комедии: х/ф
"Осенний марафон".
00.35 Хотите сниматься в кино?
01.30 К-2 представляет..

"АРИГ УС"
9.00 Мультсериал "Омер".
9.30 Сериал "Флиппер-2".
10.15 "Американские заповед-
ники", 6 с.
11.00 Нон-стоп лист.
11.05 Шоу Бенни Хилла.
11.35 История государства
Российского: х/ф "Хождение за
три моря", 2 с.
12.50 Мультфильмы.
13.00 Х/ф "39 ступеней".
14.25 Ток-шоу "Сделай шаг".
15.25 Нон-стоп лист.
15.35 Х/ф "Подвиги Геракла".
17.15 Док. сериал "По следам
Всемогущих: художники и
фальсификаторы".
17.45 Шоу "Пальчики облизешь".
18.15 Благая весть.
18.45 Нон-стоп лист.
18.50 "Вавилон-5", 29 с.
19.45 От форте до пьяно.
20.15 Муз. подарок.
20.30 Те, кто...
20.55 "Новая волна", 32 с.
21.40 Х/ф "Капитан апачей".
23.20 Евролига. Баскетбол.

"ТИВИКОМ"
9.00 Анонс. Мультсериал
"Человек-паук".
9.30 Дог-шоу.
10.00 Намедни.
10.45 Куклы.
11.00 Премьера телесериала
"Просто зануда", 2 с.
11.30 100 к 1.
12.00 Детям и взрослым:
"Пострелата".
12.20 Телегазета.
12.30 "Тарзан".
13.00 Сегодня.
15.00 Кинотеатр юного зрителя:
"Тимур и его команда".
16.35 Пойми меня.
17.00 Сегодня.
18.00 Школьное ТВ.
19.00 Анонс. Муз. поздравления.
19.50 Телегазета.
20.00 Дикая природа.
21.00 Сегодня.
22.00 Ключи от форты Баярд.
23.30 "Криминальная Россия"
(фильм 9).
24.00 Сегодня.
00.35 Мир кино: Вупи Голдберг
и Сидней Полак в х/ф "Игрок"
(США).

"ОТБ"
9.00 М/ф "Гуффи".
10.20 Великие имена России.
10.50 Реклама. Х/ф "Ширли-
мырли".
13.15 Точка опоры.
13.40 Реклама. Х/ф "Ох, уж эта
Настя!".
15.00 Душа поэта.
15.20 Реклама. Х/ф "Ночь при
дороге".
16.25 Мультфильм.
17.15 Клип-презент.
20.00 Лица знакомые и незнако-
мые.
20.30 Реклама. Х/ф "Лишняя
рюмка".
22.05 Муз. мозаика.
22.20 Реклама. Х/ф "Гол в
Спасские ворота".

"З КАНАЛ"
18.00 "Один дома", 2 с.
"АЗИЯ-ЧИТА"
13.00 Фильм-детям "Бесконе-
чая история-2"
14.20 Фирма "АЛЬФА-ВИДЕО"
представляет х/ф "Рыжий,
честный, влюбленный" (2
серия)
15.35 Детский час
16.30 Объявления, информа-
ция, реклама
17.00 Музыкальный подарок
18.00 Х/ф "Побег с каторги"
(Индия)
20.30 Объявления
21.00 Х/ф "Сеть"
22.55 Х/ф "Людоед" 2 с.

